

Reactierapport participatie Geheugenpaviljoen

8 mei 2025

Inhoudsopgave

Inleiding en leeswijzer	3
Doel en aanpak van de participatie.....	3
1 Samenvatting inloopbijeenkomsten en reactieformulieren	6
2 Samenvatting reacties Stem van Groningen	11
3 Samenvatting gesprek direct omwonenden	15
4 Samenvatting gesprek met professionals	17
4.1 Platform GRAS.....	17
4.2 Advies kwaliteitsteam Zuidelijke Ringweg en commissie Ruimtelijke Kwaliteit	18
5 Tot besluit	20
Verantwoording	21
Bijlage 1: Volledige tekst van schriftelijke reacties inloopbijeenkomsten	22
Bijlage 2: Tekst enquête Stemvan.groningen.....	31
Bijlage 3: Verslag van gesprek met direct omwonenden	33
Bijlage 4: Samenvatting gesprek Platform GRAS.....	43
Bijlage 5: Verslag CRK 30-04-2024	46
Bijlage 6: Flyer door bewoners uitgedeeld bij ingang inloopbijeenkomst.....	47
Bijlage 7: Flyer Kunstpunt	48
Bijlage 8: Voorstel dichtkunst in Zuiderplantsoen.....	49

Inleiding en leeswijzer

Van 9 januari tot en met 9 februari 2025 heeft de gemeente een nieuw en uitgebreid participatietraject georganiseerd rond het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen, een kunstwerk in het nieuwe Zuiderplantsoen. De aanleiding hiervoor was een motie van de gemeenteraad (24 mei 2024). Het doel van de participatie was inwoners in staat te stellen en uit te nodigen hun mening te geven over het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen en de resultaten daarvan mee te nemen in het besluit over dit kunstwerk. In een brief aan de gemeenteraad (25 november 2024) is de aanpak van de participatie beschreven, in een bijgevoegd participatieplan is die aanpak verder uitgewerkt.

Dit reactierapport bevat de samenvatting van de reacties op het ontwerp voor dit kunstwerk. Het reactierapport is een bouwsteen voor het besluit van het college van burgemeester en wethouders over het Geheugenpaviljoen voor de raadsbrief daarover. Dit reactierapport zelf bevat geen standpunt over de reacties die de gemeente heeft ontvangen.

Inwoners konden op drie manieren hun mening geven over het Geheugenpaviljoen.

- Schriftelijk, via een reactieformulier, op twee inloopbijeenkomsten in het Poortershoes in de wijk de Oosterpoort. Inwoners van De Oosterpoort, De Linie, De Meeuwen en de Herewegbuurt zijn hier via een brief voor uitgenodigd. Ook andere inwoners waren welkom op deze bijeenkomsten.
- Online, via www.stemvan.groningen.nl. Alle inwoners van de gemeente konden op deze manier hun mening geven.
- In een gesprek, onder leiding van een onafhankelijke gespreksleider. Voor dit gesprek zijn bewoners uitgenodigd die vanuit hun woning of vanaf hun erf uitkijken op het beoogde kunstwerk.

Deze raadpleging is niet bedoeld als referendum, waarbij persoonsgegevens worden geverifieerd. Het participatietraject is gericht op het verzamelen van kwalitatieve input.

In drie opeenvolgende hoofdstukken zijn deze reacties samengevat.

Hoofdstuk 4 is van een andere orde. Het bevat een samenvatting van een podcast van Platform GRAS. In die podcast komen enkele betrokken professionals aan het woord, onder wie de Stadsbouwmeester van Groningen. Dit hoofdstuk bevat ook het nog niet gepubliceerde advies van de onafhankelijke commissie Ruimtelijke Kwaliteit van de gemeente Groningen, opgesteld op 30 april 2024.

Het reactierapport telt acht bijlagen. Drie van de bijlagen bevatten de complete weergave van reacties van inwoners. Voor de overige bijlagen verwijzen we naar de Inhoudsopgave op de pagina

Doel en aanpak van de participatie

Inwoners in staat stellen hun mening te geven over het Geheugenpaviljoen en die mening betrekken bij de besluitvorming over het Geheugenpaviljoen of een ander kunstwerk. Dat was het doel van de participatie over het Geheugenpaviljoen, zoals toegelicht in het participatieplan Geheugenpaviljoen Zuiderplantsoen (19 november 2024).

De aanpak van de participatie is gebaseerd op het wetsvoorstel Wet versterking participatie op decentraal niveau, het voorstel voor de gemeentelijke Participatieverordening 2025 en het gemeentelijke Beleidskader participatie 2025. De wet is inmiddels van kracht, net als de verordening.

In de terminologie van de gemeentelijke Participatieverordening gaat het daarbij om “inwonersparticipatie.” Dat wil zeggen het “op initiatief van de gemeente betrekken van inwoners bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid.” Bij de mate van participatie gaat het om het tweede niveau dat in het gemeentelijk beleidskader is onderscheiden: informeren en het vragen van de mening van inwoners, zodat de gemeente die kan meewegen bij de besluitvorming. Bij dit participatieniveau blijft de volledige beslissingsbevoegdheid bij de gemeente.

In 2017, toen CBK (sinds 2020 Kunstpunt) bewoners betrok bij de keuze voor kunst in het Zuiderplantsoen, bestond er nog geen wet- of regelgeving voor gemeentelijke participatie. Kunstpunt/CBK heeft de participatie destijds op de gebruikelijke wijze vormgeven, met oa. een kunstcommissie met daarin buurtbewoners.

Aanpak participatie

Een essentieel onderdeel van het proces van participatie was het breed beschikbaar stellen van juiste en betrouwbare informatie over het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen en de achtergronden ervan. Deze informatie was eerder maar zeer beperkt beschikbaar – een veelgehoorde klacht in gesprekken over het Geheugenpaviljoen. Met name de afbeelding die werd gebruikt ter ondersteuning van de petitie *Geheugenpaviljoen niet doen* gaf een onvolledige indruk van het ontwerp van het kunstwerk, vanuit één perspectief. Deze afbeelding is een stilstaand beeld uit een filmpje van november 2023 op de website van projectbureau [Aanpak Ring Zuid](#) het Zuiderplantsoen. Het geeft geen realistisch beeld van de beplanting in het plan en van de afmetingen van het ontwerp in verhouding tot de bestaande bebouwing.

Om een realistisch beeld te laten zien van het Geheugenpaviljoen in de omgeving van het Zuiderplantsoen heeft de gemeente in samenwerking met de Stichting Kunstpunt Groningen en de ontwerpers van het Geheugenpaviljoen nieuw beeldmateriaal laten maken. Daarnaast heeft de gemeente schriftelijke informatie beschikbaar gesteld over de totstandkoming van de plannen voor het Zuiderplantsoen en de functie van kunst in dit nieuwe park aan de zuidkant van de stad.

Alle nieuwe beeldmateriaal en achtergrond informatie is samen met al eerder beschikbare informatie openbaar gemaakt via onder meer www.Stemvangroningen.nl, www.aanpakringzuid.nl, de gemeentelijke website, en online nieuwsbrief, de gemeentelijke informatiepagina in de Groninger Gezinsbode, en de website van de Stichting Kunstpunt Groningen. Het beeldmateriaal is ook beschikbaar gesteld aan de media en getoond op de inloopbijeenkomsten van 23 en 24 januari. Vanaf 23 januari waren ook bewegende beelden beschikbaar, gemaakt voor het gemeentelijke platform Virtual Cities.

Afbeeldingen 2023: impressie

stilstaand beeld uit een film over het Zuiderplantsoen.

Samengesteld beeld bij de petitie “Geheugenpaviljoen niet doen”

Impressies die in 2025 zijn gepubliceerd

De nieuwe impressies tonen het Geheugenpaviljoen vijf jaar na realisatie. Voor de impressies is gebruik gemaakt van de vastgestelde ontwerpen van het Geheugenpaviljoen en het Zuiderplantsoen (inclusief beplantingsplannen). Ze zijn op schaal gemaakt en door een groenadviseur beoordeeld op de juistheid van de weergave van de beplanting. Zo is het mogelijk impressies te laten zien die de werkelijkheid zo dicht mogelijk benaderen, gezien vanuit verschillende perspectieven. Voor de impressies is de gemeente uitgegaan van de perspectieven van direct omwonenden, en van de gebruikers van de meest gebruikte loop- en fietsroutes.

Beelden van Virtual Cities vanaf de Meeuwerderbaan

1 Samenvatting inloopbijeenkomsten en reactieformulieren

Samen met projectbureau Aanpak Ring Zuid heeft de gemeente twee inloopbijeenkomsten georganiseerd, op donderdag 23 januari (16.30 – 20.00 uur) en vrijdag 24 januari (10.00 – 12.30 uur). Aanpak Ring Zuid toonde beeldmateriaal over het gehele Zuiderplantsoen, de gemeente over het Geheugenpaviljoen, als onderdeel van het Zuiderplantsoen. Medewerkers van Aanpak Ring Zuid en gemeente waren aanwezig om toelichtingen te geven en vragen te beantwoorden. Ook medewerkers van landschapsarchitect wUrck, Kunstpunt, een van de kunstenaars van Studio L A en een groenadviseur waren aanwezig. De bijeenkomsten vonden plaats in het Poortershoes in de wijk de Oosterpoort.

Voor de twee bijeenkomsten is een uitnodigingsbrief bezorgd op ruim 5.000 adressen in de aan het Zuiderplantsoen grenzende wijken: De Oosterpoort, Herewegbuurt, De Meeuwen en De Linie. De bijeenkomsten zijn daarnaast aangekondigd in de Groninger Gezinsbode, op de gemeentelijke website, in de gemeentelijke online nieuwsbrief en op de website van Aanpak Ring Zuid.

Afbeelding: Bijeenkomst Zuiderplantsoen en Geheugenpaviljoen

Op de bijeenkomst van 23 januari waren ca. 280 bezoekers aanwezig, op 24 januari ongeveer 140. Bezoekers konden ter plekke een reactieformulier invullen en inleveren. De gemeente heeft op beide avonden in totaal 147 formulieren ontvangen. Dat betekent dat 35 procent van de bezoekers een formulier heeft ingediend.

Het reactieformulier bood ruimte voor elke reactie en bevatte geen vragen. In de meeste gevallen hebben inwoners hun mening gegeven over het Geheugenpaviljoen. Die mening was in de meeste gevallen duidelijk positief of negatief. Enkele reacties gaan niet over het Geheugenpaviljoen, maar bijvoorbeeld over het proces van de planontwikkeling voor het Zuiderplantsoen, de kunst in dit plantsoen en de manier waarop inwoners daarbij zijn betrokken. Er zijn enkele reacties die geen oordeel geven over het kunstwerk, maar wel suggesties doen voor verbetering. Deze reactie zijn bestempeld als neutraal. Vier reacties gingen niet in op het Geheugenpaviljoen. Die zijn gerangschikt als “overig.”

Reactieformulier

Inloopbijeenkomst Geheugenpaviljoen

Datum: 23 en 24 januari 2025

Locatie: Poortershoe Oosterpoort

Naam:

Adres:

E-mailadres:

Reactie:

.....

.....

.....

.....

Van de 147 ingeleverde formulieren interpreteren we er 72 als negatief over het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen en 63 als positief. Acht reacties interpreteren we als neutraal.

De reacties waren handgeschreven. Voor dit reactierapport zijn ze overgezet in Word. Bijlage 1 bevat het overzicht van alle reacties.

Reacties op het Geheugenpaviljoen		
Reactie	Aantal	Percentage
Positief	63	43%
Negatief	72	49%
Neutraal/overig	12	8%
Totaal	147	100%

Meest voorkomende negatieve opmerkingen

1. Lelijk en niet passend

Veel respondenten geven aan dat ze het ontwerp van het Geheugenpaviljoen niet mooi vinden.
 “Betonnen gedrocht,” “kille uitstraling”
 “past niet bij de Oosterpoort,” dat zijn woorden die daarbij vallen.

2. Te groot en te massaal

Een ander veelgehoord bezwaar is dat het paviljoen te groot is voor de plek, en te aanwezig in de omgeving. Het wordt door sommigen omschreven als een “betonkolos” die de sfeer van het plantsoen verstoort en het zicht bederft.

3. Herinnering aan de oude snelweg

Een geregeld terugkerende opmerking is dat respondenten geen herinnering aan de snelweg willen. Het kunstwerk roept volgens hen negatieve herinneringen op aan overlast, geluid en vervuiling die omwonden jarenlang hebben ondervonden van de ringweg.

4. Past niet bij de functie van een ontmoetingsplek

Sommige respondenten vinden het paviljoen niet uitnodigend als plek om samen te komen, te spelen of te ontspannen: een monument in plaats van een levendige plek voor de buurt.

5. Voorkeur voor meer groen/rust in het park

Sommige mensen willen op deze plek liever een natuurlijker invulling zonder groot kunstwerk, zodat het gebied “echt park” blijft.

6. Vrees voor hangplek

Sommige respondenten geven aan dat ze bang zijn voor overlast van met name jongeren.

Veel respondenten oordelen negatief over het proces van ontwerp en besluitvorming voor het Zuiderplantsoen en het Geheugenpaviljoen. Zij voelen zich overvallen en vinden dat er in het voortraject onvoldoende informatie is gedeeld en dat hun mening te laat gevraagd wordt. Een aantal respondenten vindt ook dat het geld voor het kunstwerk beter had kunnen worden besteed.

Enkele negatieve reacties uitgelicht

“Ik begrijp het idee achter het Geheugenpaviljoen, maar ik denk niet dat dit ontwerp de juiste keuze is voor deze locatie. Het kunstwerk voelt massaal en overheersend in een gebied dat juist rust en groen moet uitstralen. In plaats van een ontmoetingsplek, zoals beloofd, lijkt het vooral een monument dat afstand schept in plaats van verbinding creëert.”

“Hoewel ik het idee van kunst in het Zuiderplantsoen ondersteun, ben ik tegen het huidige ontwerp van het Geheugenpaviljoen. Het grootste bezwaar voor mij is de omvang en massaliteit van het kunstwerk. Het voelt te dominant aan in een park dat juist een open en groene uitstraling zou moeten hebben. Daarnaast roept het kunstwerk herinneringen op aan de oude snelweg, een stuk infrastructuur dat jarenlang voor overlast zorgde in deze buurt. Veel omwonenden hebben destijds gestreden voor het verwijderen van de weg en zien liever een frisse, nieuwe invulling van het park dan een verwijzing naar het verleden.”

“Het Geheugenpaviljoen voelt als een gemiste kans. In plaats van een uitnodigende en toegankelijke ontmoetingsplek voor de buurt, krijgen we een groot, massief kunstwerk dat vooral herinnert aan een verleden dat veel bewoners liever achter zich laten. Kunst in de openbare ruimte moet verbinden, maar dit ontwerp stuit vooral op weerstand.”

“Het ontwerp wordt een hangplek voor junks en gelegenheid voor sporters.”

“Relatief veel steen/beton en een herinnering aan de ringweg willen omwonenden niet. Het kunstwerk is te groot. Te veel steen in vergelijking met het groen. Het paviljoen: foute locatie, te groot, te veel beton. Geen geheugenpaviljoen en geen spijker, wel een kunstwerk maar veel kleiner en natuurvriendelijker en op een andere plek, niet vlak op de bebouwing.”

Meest voorkomende positieve opmerkingen

1. Bijzondere, mooie en onderscheidende uitstraling

Veel respondenten reageren positief op het Geheugenpaviljoen. Zij gebruiken bewoordingen als “mooi”, “fraai” en “aantrekkelijk.” Volgens sommigen past het kunstwerk goed in het nieuwe park. Respondenten vinden het Geheugenpaviljoen een markant object dat zich onderscheidt van standaard parkmeubilair. Het geeft het Zuiderplantsoen volgens hen een eigen gezicht.

2. Historische gelaagdheid

Meerdere respondenten noemen het waardevol dat het kunstwerk de geschiedenis zichtbaar maakt. Ze waarderen het hergebruik van oude elementen van de ringweg en vinden dat een sterk concept.

3. Verrijking voor de kunst in de stad

Een aantal respondenten ziet het paviljoen als een positieve toevoeging aan de kunst in de openbare ruimte. Het brengt kunst en erfgoed samen op een manier die uniek is voor Groningen.

4. Groen en ecologisch

Een aantal respondenten noemt natuurlijke elementen als het groene dak en de integratie van planten een pluspunt. Zij waarderen het duurzaamheid karakter van het kunstwerk en de ecologische betekenis van het ontwerp.

5. Ruimte voor ontmoeting en verblijf

Enkele respondenten vinden het Geheugenpaviljoen een interessante plek om af te spreken of te verblijven. Ze zien het als een plek die uitnodigt om stil te staan bij de geschiedenis en tegelijkertijd functioneel te gebruiken is.

6. Afwisseling in het parklandschap

Een aantal respondenten vindt het mooi dat het Geheugenpaviljoen zorgt voor variatie in het Zuiderplantsoen. Ze waarderen dat het niet alleen maar groen is, maar dat er ook een kunstwerk met betekenis staat.

Enkele positieve reacties uitgelicht

“Ik vind het goed dat er gekozen is voor een object wat helemaal deel uit gaat maken van het park en wat ook echt ‘gebruikt’ kan worden, al is het alleen al door eronderdoor te lopen of eronder te schuilen. Dit in tegenstelling tot een ding of sculptuur waar je alleen maar naar kunt kijken.”

“(...)het hele park (wordt) min of meer een kunstwerk (...) Hierin passen ook de aankleding en vormgeving van de tunnelbakken zelf, en verderop de restanten van de oude energiecentrale en de kolenopslag rondom de Euroborg. (...)”

“Toen de ringweg werd afgebroken dacht ik, wat zou het leuk zijn als een klein stukje bleef staan, als een poort. En dat is nu het plan, dus geweldig.”

“Mooi symbolisch dat de ring uiteindelijk wordt ‘overwoekerd’ door groen/natuur/planten.”

“Als jongen heb ik vol verbazing staan te kijken toen in de zestiger jaren de liggers hier heen werden getransporteerd en opgehesen en op de juiste plek neergelegd. (...) De gehele ringweg heb ik zien groeien en veranderen en nu tot een nieuwe ringweg zuid. Dan moet je niet aan jezelf denken maar aan de toekomst. (...) Op heel veel plekken wordt gebouwd, veranderd maar nog meer afgebroken, dit is de gelegenheid om een uniek stuk geschiedenis te bewaren voor de toekomst (...)”

“Goed idee! Prachtig! Ik verheug me al op de bijen, vlinders en vogels.”

“Als ecooloog ben ik enthousiast over het geheugenpaviljoen. Ik ben positief over het beplantingsplan. De plek kan fungeren als stepping stone voor de omgeving. Het biedt een goede rustige plek voor vogels, waarbij er ook nestgelegenheid is. Goed voor de biodiversiteit.”

“De daktuin erop lijkt me prachtig, meer groen. Ik verheug me erop door het plantsoen te lopen en het paviljoen te leren kennen.”

Aandachtspunten en overige opmerkingen

Enkele respondenten die positief oordelen over het Geheugenpaviljoen vragen aandacht voor de mogelijkheid dat het kunstwerk een hangplek wordt. Anderen zien het Geheugenpaviljoen juist als een geschikte ontmoetingsplek voor jongeren.

Ook een ander mogelijk kunstwerk is 19 keer genoemd als alternatief kunstwerk of in combinatie met het Geheugenpaviljoen: de “Spijker”, een idee van de in de Oosterpoort woonachtige kunstenaar Frank Sciarone. De meningen over de Spijker zijn verdeeld. Naast de 19 respondenten die positief zijn over de Spijker, zijn er ook respondenten die aangeven dat ze dit kunstwerk juist niet willen.

Enkele respondenten laten zich negatief uit over de rode kleur van het Geheugenpaviljoen. Verder wordt het beheer als aandachtspunt genoemd, zowel voor de dakbeplanting als de pilaren en het staal. Sommige respondenten vrezen dat al snel graffiti wordt aangebracht op het kunstwerk.

Deze ideeën en aanpassingen zijn voorgesteld
Beton en staal is te hard. Gebruik zachtere materialen, zoals hout.
Maak een verbinding met het water en een geschikte plek voor kanoën en zwemmen.
Gebruik groene kleuren i.p.v. rood.
Maak het kunstwerk minder groot.
Zorg ervoor dat het mogelijk is om een podium te creëren voor optredens of een plek voor kleine bijeenkomsten.
Maak een plek om te sporten en bewegen, bijvoorbeeld met een parcours, jeu de boule baan.
Zorg voor spelelementen voor kinderen bijvoorbeeld door klimmogelijkheden aan te brengen.

Tegengeluid

Bezoekers van de inloopbijeenkomst voor de ingang (op 23 januari) en in de ontvangstruimte (24 januari) werden aangesproken door tegenstanders van het Geheugenpaviljoen. Zij deelden een folder en een kaart uit waarop alternatieven werden voorgesteld.

Enkele respondenten gaven aan dat ze de ontvangst door tegenstanders onprettig vonden.

2 Samenvatting reacties Stem van Groningen

De website Stem van Groningen bevatte vanaf donderdag 9 januari in tekst en beeld informatie over het Geheugenpaviljoen. Bezoekers van de site werden uitgenodigd hun mening te geven over het kunstwerk. Daarvoor moesten zij inloggen en een mailadres invullen. Alleen inwoners van de gemeente Groningen konden hun mening geven. Van die mogelijkheid hebben 1.026 unieke bezoekers gebruik gemaakt.

De pagina “Jouw mening telt mee” bevatte een overzicht van de uitgangspunten voor het Zuiderplantsoen en voor het beoogde Geheugenpaviljoen.

- Een fiets- en voetgangerstunnel tussen de Oosterpoort en de Herewegbuurt
- In het Oude Winschoterdiep blijft water
- Er komt veel groen
- Er komt kunst
- Verwijzingen naar de geschiedenis
- Een plek voor ontmoeting en verblijf
- Zo mogelijk ook een podium
- Verbinding met het water van het Oude Winschoterdiep
- Ruimte voor sport en bewegen
- Poorten aan de randen van het Zuiderplantsoen
- Een uitkijkpunt op de zuidelijke ringweg

Hierna konden bezoekers vijf vragen beantwoorden, en aangeven of zij verder willen meedenken.

- 1 Wat vind je van de uitgangspunten hierboven?
- 2 Wat vind je van het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen?
- 3 Past het Geheugenpaviljoen bij deze uitgangspunten?
- 4 Heb je andere opmerkingen of suggesties voor kunst in het Zuiderplantsoen?
- 5 Heb je andere wensen of opmerkingen?

De reacties op de vragen zijn hieronder samengevat weergegeven. De volledige tekst is te omvangrijk om aan dit document toe te voegen en is daarom als aparte bijlage toegevoegd.

Antwoorden vraag 1: uitgangspunten

Het overgrote deel van de respondenten kan zich vinden in de uitgangspunten die zijn genoemd. Opmerkingen die hierbij zijn genoemd variëren van prima tot uitstekend. Wel wordt enkele malen opgemerkt dat een verwijzing naar de geschiedenis niet nodig is, evenals een uitkijkpunt op de zuidelijke ringweg.

Antwoorden vraag 2: ontwerp Geheugenpaviljoen

De reacties op het ontwerp van het Geheugenpaviljoen zijn verdeeld, met een duidelijke scheiding tussen voor- en tegenstanders.

Argumenten voor

- Meest genoemd: respondenten vinden het Geheugenpaviljoen een mooi, inspirerend en bijzonder kunstwerk dat bijdraagt aan de identiteit van het Zuiderplantsoen.
- Het ontwerp wordt gewaardeerd om zijn gelaagdheid en historische verwijzing naar de oude snelweg.

- Sommigen vinden dat het kunstwerk een goede ontmoetingsplek biedt en een bijdrage levert aan het sociale aspect van het park.
- Het ontwerp wordt geprezen om zijn unieke architectuur en kunstzinnige uitstraling.
- Een aantal respondenten vindt dat het goed aansluit bij de andere kunstwerken in het Zuiderplantsoen en dat het een verrijking voor de stad is.

Argumenten tegen:

- Veel respondenten vinden het ontwerp te groot en niet passend bij de omgeving.
- Andere veelgebruikte termen zijn lelijk of kil
- Veel respondenten geven aan niet te willen herinnerd aan de oude ringweg. Zij willen geen monument om de ringweg te herdenken en te eren.
- De hoge kosten zijn een ander bezwaar dat veel klinkt. Sommigen inzenders geven aan dat dit geld beter kan worden aan vergroening of andere functies.
- Een aantal bewoners vindt dat het paviljoen niet bij natuurlijke sfeer van het park past.
- Een ander bezwaar dat geregeld is genoemd is de communicatie rondom het ontwerp. Daarbij vallen termen als slecht en niet transparant.
- Sommige respondenten vinden het onnodig en geen toevoeging aan het park, en geven de voorkeur aan een open groene ruimte of alternatieve kunstwerken zoals de Spijker.

Overzicht van alle reacties

Reacties op het Geheugenpaviljoen		
Reactie	Aantal	Percentage
Positief	269	26%
Negatief	669	65%
Neutraal	78	8%
Overig	10	1%
Totaal	1.026	100%

We interpretern 669 antwoorden als negatief, 269 als positief en 78 als neutraal. Daarmee wijkt de strekking van de online beoordeling van het kunstwerk sterk af van die van de schriftelijke reacties op de twee inloopbijeenkomsten.

Het aantal deelnemers aan de enquête was veel lager dan die aan de online petitie *Geheugenpaviljoen niet doen*, begin 2024. Deze petitie was op het moment van aanbieden 1.645 keer getekend.

Antwoorden vraag 3: past Geheugenpaviljoen bij uitgangspunten?

Vrijwel alle respondenten die positief oordelen over het kunstwerk vinden dat het Geheugenpaviljoen bij de uitgangspunten past. Respondenten mensen die negatief oordelen over het Geheugenpaviljoen vinden dat het kunstwerk niet goed past bij de uitgangspunten.

Antwoorden vraag 4: suggesties voor kunst in het Zuiderplantsoen

De vraag over andere opmerkingen of suggesties voor kunst in het Zuiderplantsoen is vooral beantwoord door respondenten die negatief oordelen over het Geheugenpaviljoen. De volgende thema's zijn vaak genoemd.

- Groen en natuur. Veel respondenten geven aan dat ze liever meer groen zien in plaats van kunst. Ze noemen bomen, struiken en natuurlijke elementen als betere toevoegingen aan het park.

- Geen kunst. Veel respondenten zijn tegen kunst in het Zuiderplantsoen. Sommigen vinden kunst niet nodig, terwijl anderen specifiek aangeven dat ze het Geheugenpaviljoen niet passend vinden.
- Alternatieve kunstwerken. Respondenten pleiten voor alternatieven, zoals een bescheidener kunstwerk, een beeldentuin, of voor "De Spijker" (zie ook bijlage 6). Een van de pijlers die ook is blijven staan en de naam "De Spijker" heeft gekregen is 57 keer genoemd. Dat dit alternatief relatief vaak is genoemd komt waarschijnlijk omdat het idee veel aandacht heeft gekregen in de buurt met een artikel in buurtkrant "De Oosterpoorter" en het verspreiden van flyers. Respondenten noemen bij het voorstel voor De Spijker dat dit kleiner en subtieler is en daarom meer gewenst.
- Eenvoud en toegankelijkheid. Sommige respondenten benadrukken dat eventuele kunst toegankelijk moet zijn en moet passen bij de omgeving, zonder te groot of dominant aanwezig te zijn.
- Beeldhouwwerk of bronzen beeld is regelmatig als alternatief kunstwerk genoemd. Niet te groot en gemaakt door kunstenaar uit de buurt.
- Er is een aantal keer gevraagd om het kunstwerk "Vrouw Wichers" van Mette Bus terug te plaatsen.

Antwoorden vraag 5: overige opmerkingen en suggesties

Op de open vraag of men nog andere opmerkingen had, zijn deze onderwerpen het meest genoemd:

- Meer groen en natuurbeleving. Respondenten noemen vaak de wens voor extra beplanting (bomen, struiken, bloemen) en meer natuurlijke elementen, zodat het gebied echt een 'groene long' of rustplek wordt.
- Betere voorzieningen voor ontmoeting en verblijf. Velen vragen om voldoende zitplekken, picknicktafels of een overdekte plek om samen te komen. Een aantal wil ook een kleine podium- of speelvoorziening.
- Rustige sfeer behouden. Mensen geven aan het park of de plek niet te 'druk' te willen maken met te veel bouwwerken of harde materialen. Een rustige inrichting met oog voor stilte en recreatie scoort hoog.
- Meer aandacht voor veiligheid. Er is behoefte aan goede verlichting, bijvoorbeeld langs wandel- en fietspaden, en soms ook oproepen voor camera's of sociale controle. Dit geldt vooral in de avonduren.
- Participatie. Een aantal respondenten hoopt op ruimere inspraak bij elke stap van het traject.
- Milieuvriendelijke en duurzame oplossingen. Ideeën als regentonnen, hergebruik van materialen, ecologisch maaien, biodiversiteit en eventueel kleine water speelelementen komen regelmatig terug.
- Rekening houden met omwonenden (privacy, uitzicht). Een terugkerend punt is dat er naar ieders uitzicht en privacy moet worden gekeken, zeker als er bouwwerken of hoger opgaande constructies komen.
- Betere wandel- en fietsroutes. Verschillende respondenten noemen extra aandacht voor paden: voldoende breedte, goede bestralingshoek van de verlichting, rolstoel- of rollator-toegankelijkheid en aansluiting op bestaande fietsroutes.
- Inpassing kunst(werk) in de omgeving. Meerdere mensen staan open voor kunst, maar wel graag in samenhang met het groen en zonder dat het te dominant wordt. Het moet bij de stijl en schaal van het park passen.
- Speelmogelijkheden voor kinderen. Een deel van de respondenten ziet graag natuurlijke speeltoestellen, klimgelegenheden of een water/zand-zone, zodat kinderen spelenderwijs kunnen ontdekken.

Minder vaak werden onderstaande aandachtspunten genoemd:

- Horeca of kiosk. Enkele mensen geven aan een klein koffiepuntje, kiosk of foodtruck in het park te willen, mits het niet te groot is en de rust niet verstoort.
- Afval en onderhoud. Er zijn opmerkingen over voldoende prullenbakken, tijdig legen en een goed beheersplan tegen zwerfafval.
- Hondenbeleid. Sommigen willen losloopgebieden of dispensatie, terwijl anderen juist vragen om duidelijke regels of speciale hondentoiletten, om overlast en vervuiling te voorkomen.
- Toegankelijkheid voor iedereen. Naast paden noemen respondenten ook het belang van invalidentoiletten, geleidelijnen voor blinden of voldoende beweegruimte bij paden en voorzieningen.
- Sfeervolle (avond)verlichting. Naast veiligheid wordt ook gevraagd om decoratieve verlichting, zodat het gebied 's avonds een prettige uitstraling behoudt en geen donkere hoeken kent.
- Alternatieven:
 - Speeltoestel "De Zaayer". Molen waarin kinderen kunnen zitten en ronddraaien op de wieken van de molen, (bijlage 6)
 - Gedicht "Uit Zweden" over zwerfkeien in Zuiderplantsoen (bijlage 8),
 - "Kinderbos" Voorstel om kinderen bomen te laten planten in Zuiderplantsoen of op de plek van het Geheugenpaviljoen. Kinderen en ouders verzorgen een jaar lang een boom, voordat deze in het nieuwe park wordt geplant.

Verder meedenken

274 deelnemers aan de enquête hebben aangegeven verder te willen meedenken.

Respondenten omgeving Geheugenpaviljoen

Om mee te doen aan de enquête op www.stemvan.groningen.nl moesten respondenten hun mailadres en postcode invullen. De juistheid van de opgegeven informatie kan de gemeente niet controleren. Met dat voorbehoud geven de resultaten toch een indruk van de respons per postcodegebied.

Voor deze rapportage is dat in kaart gebracht voor de wijken die grenzen aan het Zuiderplantsoen. Dat zijn De Oosterpoort (3.213 adressen, 2.950 woningen, 4.925 inwoners), De Linie (446 adressen, 431 woningen, 945 inwoners), De Meeuwen (721 adressen, 652 woningen, 1.915 inwoners) en de Herewegbuurt (900 adressen, 846 woningen, 1.620 inwoners). ¹ In totaal tellen deze vier wijken 5.280 adressen, 4.879 woningen en 9.405 inwoners.

Respondenten uit Oosterpoort, De Meeuwen, De Linie, Herewegbuurt		
Reactie	Aantal	Percentage
Positief	95	22%
Negatief	294	69%
Neutraal	29	7%
Leeg of ander onderwerp	6	1%
Aantal meningen totaal	424	100%

¹ Bron: AlleCijfers.nl. De gegevens zijn van 2024.

3 Samenvatting gesprek direct omwonenden

Bij zo'n 100 adressen met zicht op het Geheugenpaviljoen zijn uitnodigingsbrieven bezorgd voor het gesprek over het Geheugenpaviljoen op vrijdagmiddag 24 januari. Het betreft woningen en woonschepen met vanuit de woning of het erf van de woning zicht op het hoofddeelte van het beoogde kunstwerk, in het verlengde van het Winschoterdiep. Bewoners van alle adressen aan de Meeuwerderbaan en de HL Wichersstraat zijn uitgenodigd, en de bewoners van het Winschoterdiep tussen de Meeuwerderbaan en de Verlengde Frederikstraat. Ook bewoners van adressen aan het Verlengde Winschoterdiep zijn uitgenodigd.

Bewoners van 10 van deze 100 adressen waren aanwezig bij het gesprek. Daarnaast waren 5 andere buurtbewoners aanwezig. Zij wonen iets verder van het park en het geplande kunstwerk, maar wilden toch bij het gesprek aanwezig zijn. Onder de aanwezigen waren geen bewoners van de Meeuwerderbaan, de straat waarvan een aantal adressen recht tegenover het Geheugenpaviljoen ligt. Onder de gespreksdeelnemers waren bewoners van woonschepen in het Winschoterdiep het meest vertegenwoordigd.

Drie medewerkers van de gemeente, twee van Kunstpunt, een ontwerper van Studio L A en de ontwerper van het Zuiderplantsoen waren bij het gesprek aanwezig om vragen te beantwoorden en zaken toe te lichten. Het gesprek stond leiding van een onafhankelijke externe gespreksleider. Van het gesprek is een verslag gemaakt, mede op basis van een geluidsopname. In het verslag zijn op verzoek van de aanwezige inwoners alleen voornamen opgenomen. Het verslag is bij deze rapportage gevoegd als bijlage.

De eerste opmerking in het verslag betrof het aantal genodigden. Een inwoners van een zijstraat van de Meeuwerderbaan vond dat zij ook had moeten worden uitgenodigd, omdat zij als zij voor haar huis staat uitkijkt op een deel van het Geheugenpaviljoen: een deel van een kolom van de oude weg.

Enkele bewoners gingen verder in op de participatie rond het kunstwerk en het ontwerp van het Zuiderplantsoen in het algemeen. Die vonden zij onvoldoende. Eén van het stelde voor het karkas van het Geheugenpaviljoen nog een jaar te laten staan en die tijd te benutten om met Studio L A in gesprek te gaan over aanpassing van hun ontwerp. Hij sprak zijn waardering uit voor het werk van de kunstenaars én van de inwoners die hiertegen protesteren. In overleg zou het ontwerp naar zijn mening veel beter kunnen worden.

De stedenbouwkundige van de gemeente en de ontwerper van het Zuiderplantsoen lichtten toe dat de opdrachtgever voor het ontwerp van het gehele project Aanpak Ring Zuid een programma van eisen ("vraagspecificatie") heeft opgesteld. Daar moest de aannemer zich aan houden, want het programma van eisen is contractueel vastgesteld. Door discussie tussen opdrachtgever en aannemer trad vertraging op bij de uitwerking van dit programma van eisen en waren er weinig mogelijkheden er over in gesprek te gaan met inwoners.

Een omwonende vroeg om het programma van eisen voor het ontwerp van het Zuiderplantsoen te delen met inwoners. De gemeente zegde toe te onderzoeken of deze documenten openbaar zijn. Inmiddels zijn de aanbestedingsdocumenten toegestuurd aan de gespreksdeelnemers.

Weer een andere inwoner vroeg om de lijst van ideeën die het Buurtoverleg zou hebben opgehaald op de Jaarmarkt Oosterpoort van 2016. De gemeente zegde toe te onderzoeken of ze die lijst kan vinden. De lijst is als bijlage toegevoegd aan het gespreksverslag.

Een aanwezige had moeite met de rode kleur van het kunstwerk en kreeg bijval van een andere inwoner.

Op een vraag van de gespreksleider gaf geen van de aanwezige inwoners aan het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen mooi te vinden. Enkelen van hen gaven aan niet te willen worden herinnerd aan de bovengrondse ringweg.

Inwoner Karin was niet aanwezig op de bijeenkomst. Een van de andere inwoners las namens haar een verklaring voor.

Karin hekelde de “schaamteloze propaganda” voor het Geheugenpaviljoen en gaf aan geen waarde te zien in het gesprek met de direct omwonenden. Zij pleitte er in haar verklaring voor te stoppen met dit plan en te starten met een participatieplan waarin de wensen van de buurt centraal staan.

De verklaring van Karin is in zijn geheel opgenomen in het verslag.

Voorafgaand aan de bijeenkomst had één van de aanwezigen gevraagd of het mogelijk was een alternatief idee te presenteren. De gemeente heeft haar per mail bericht dat die mogelijkheid er was. De betreffende buurtbewoner heeft geen gebruik gemaakt van die mogelijkheid.

4 Samenvatting gesprek met professionals

4.1 Platform GRAS

Op verzoek van de gemeente organiseerde Platform GRAS op 22 januari 2025 een gesprek tussen vier professionals op het gebied van architectuur, stedenbouw en kunst. De deelnemers waren Nicoline Wijnja (Stichting Kunstpunt Groningen, opdrachtgever voor het Geheugenpaviljoen), Arna Mačkić (beeldend kunstenaar en architect Studio L A, ontwerper van het Geheugenpaviljoen), Mieke Conijn (directeur Kunstenlab Deventer en IJsselbiënnale) en Ben van der Meer (stadsbouwmeester gemeente Groningen). Het gesprek was toegankelijk voor publiek, maar bezoekers konden er niet aan deelnemen. Van het gesprek is een podcast gemaakt. Die is te beluisteren op de [website van platform GRAS](#). Hieronder een samenvatting.

Nicoline Wijnja legde uit dat het toenmalige CBK in 2017 een kunstcommissie heeft samengesteld, met een actieve rol van de toenmalige voorzitter van het Buurtoverleg Oosterpoort en wee andere buurtbewoners. De kunstcommissie heeft de kunstopdracht geformuleerd en begin 2018 Studio L A geselecteerd uit een lijst van mogelijke kandidaten voor de opdracht.

Nicoline Wijnja gaf aan nog nooit te hebben meegemaakt dat een kunstopdracht zo lang (nu bijna 8 jaar) duurt, als gevolg van vertraging in het project Aanpak Ring Zuid en door corona. Ze heeft hier voor zichzelf een les uit getrokken: Kunstpunt had vaker en eerder moeten vertellen wat de kunstopdracht inhield, en welke invloed inwoners daarbij hebben. Met de kennis van nu kan ze zich ook voorstellen in een vergelijkbare situatie voor zo'n groot gebied als het Zuiderplantsoen in de toekomst voor deelgebieden/deelonderwerpen aparte kunstcommissies samen te stellen. Nu was er één kunstcommissie voor het gehele Zuiderplantsoen.

Arna Mačkić: merkte desgevraagd op dat het Geheugenpaviljoen wel verwijst naar het verleden, maar geen monument is. De werkwijze van Studio L A is te onderzoeken wat de geschiedenis is van een plek en die geschiedenis te gebruiken bij het ontwerp voor een kunstwerk. Studio L A probeert altijd om inwoners of gebruikers te betrekken bij haar werk. Dat was hier ook de bedoeling, maar dat is door de vertraging die optrad en door corona maar beperkt gebeurd. Ze merkt op: "Als niemand het eens is met ons plan, dan moet het er niet komen. Maar we vinden wel dat mensen de juiste informatie moeten hebben en op basis daarvan hun mening kunnen geven. Dat is in dit geval een beetje misgegaan. Niet iedereen had de juiste informatie. Nu wel: de juiste beelden, en een uitleg hoe het proces is gegaan."

Nicoline Wijnja: De suggestie wordt nu gewekt dat er alleen tegenstanders zijn van het Geheugenpaviljoen. Maar wij horen ook andere geluiden, al zijn de tegenstanders veel actiever op sociale media. En er is een heel grote groep die er neutraal in zit. Hoe ga je daarmee om?

Mieke Conijn zegt met 25 jaar ervaring met kunst in de openbare ruimte nog nooit te hebben meegemaakt wat in Groningen gebeurt rond dit kunstwerk. Het valt haar op dat veel mensen hun mening geven, zonder met elkaar in gesprek te gaan.

Ze merkt op zelf onderscheid te maken tussen onze opdrachten in de openbare ruimte en in wat zij noemt "collectieve ruimte". Waarbij het bij collectieve ruimte gaat om ruimte die wel openbaar is, maar zo dicht bij woningen dat het voor omwonenden voelt als eigen ruimte. In zo'n geval moet je anders omgaan met inwoners, stelt zij. En dat is niet gebeurd, door de geschetste omstandigheden. Door de vertraging die optrad kon voor de kunstopdracht niet het normale proces worden doorlopen.

Mieke Conijn vindt dat het GP dicht op woningen staat. Kan zich voorstellen dat bewoners daar een mening over hebben. Aan de andere kant stelt zij: je kunt nooit iedereen tevreden stellen. Vindt het bijzonder dat de politiek heeft besloten een heel participatieproces opnieuw te doen. Dat gaat ver, omdat nu alle mogelijke uitkomsten denkbaar zijn. Ook dat er geen kunst komt, of andere kunst, bijvoorbeeld van een Groningse kunstenaar. Daarmee wordt het maken van kunst een democratisch proces. In de kunst moet je weg blijven van democratische processen. Dan komt er niets goeds uit. Je kunt een kunstwerk pas waarderen als het er is. Dat betekent niet dat je niet moet luisteren naar wat mensen vinden. Maar je moet oppassen dat er niet een gevoel ontstaat van “de meeste stemmen gelden.”

Ben van der Meer hoopt dat het Geheugenpaviljoen er komt. Desgevraagd gaat hij in op de rol van de stadsbouwmeester. Die heeft zorg voor hij noemt de “hygiëne van het moment”. Voorbeeld: toen de waterleiding kwam zorgde de SB ervoor dat er goede watertorens werden gebouwd. En toen het onderwijs groeide dat er goede schoolgebouwen kwamen. Noemt de voorbeeld Müllock Houwer en Siebe Jan Bouma. Van der Meer deelt het stadsbouwmeesterschap samen met Michel Vandriesschen, (landschapsarchitect). Kenmerkend voor dit moment is dat de stadsbouwmeesters zich sterk maken voor inrichting van de openbare ruimte met veel meer ruimte voor groen. Dit in het kader van de eigentijdse problematiek van klimaatverandering.

Ben van der Meer: Nederland heeft een lange geschiedenis van participatie, al sinds de jaren 60 en 70. Je doet het goed als je duidelijk aangeeft waar het om gaat in de participatie. Het gaat niet om weerstand wegnemen of een democratisch vinkje halen, of polsen wat mensen vinden van je ideeën. Waar het om gaat is dat je kennis van mensen over hun omgeving meeneemt in een goed plan.

Van der Meer merkt op dat participatie soms te ver doorschiet. Ook de manier waarop mensen reageren is soms doorgeschoten in termen van fatsoen.

Het kan zijn dat mensen last hebben van uitzicht op het beton van dit kunstwerk. De vraag is hoe zwaar dat moet meewegen in het besluit zo’n kunstwerk wel of niet te laten doorgaan. Van der Meer: Het bestuur neemt de beslissing. Het gaat daarna om de vraag hoeveel ruimte er nog is voor verandering of beïnvloeding.

Zonder een schuldige te willen aanwijzen: het GP is onderdeel van een heel groot project. De aandacht ging uit de Ring Zuid. Daarbij is veel gebeurd. En daarbij ging de aandacht niet uit naar dit kunstwerk. Dat had wel moeten, maar Kunstpunt heeft z’n rol niet kunnen vervullen. Kunstpunt had mandaat moeten hebben, maar dat heeft het niet kunnen invullen.

Participatie is niet de heilige graal in het democratische proces, meent Van der Meer. We hebben een bestuur, met een college en een Raad en dat bestuur neemt beslissingen. Dat is hier ook zo gegaan. Dat er kunst in het project is opgenomen noemt hij “een dikke plus.” Maar dat het bezwaar uiteindelijk terugkomt bij het college vindt hij zorgwekkend.

Ben van der Meer vindt de waarde van online raadpleging heel beperkt. “Live” ontmoetingen werken beter, stelt hij.

4.2 Advies kwaliteitsteam Zuidelijke Ringweg en commissie Ruimtelijke Kwaliteit

In 2022 door het Kwaliteitsteam van de Zuidelijke Ringweg, bestaande uit: Nathalie de Vries (stadsbouwmeester Groningen), Francien van Soest (provinciaal bouwmeester) en Wouter Veldhuis

(Rijksadviseur voor de fysieke leefomgeving). Deze onafhankelijke deskundigen hebben niet alleen het kunstwerk zelf beoordeeld, maar ook gekeken naar de inpassing ervan in de ruimtelijke context van het Zuiderplantsoen en de omliggende wijken.

In het voorjaar van 2024 was Kunstpunt al begonnen met de aanvraag voor de omgevingsvergunning voor de realisatie van het Geheugenpaviljoen. Onderdeel van de vergunningprocedure in de gemeente Groningen is een advies van de gemeentelijk commissie Ruimtelijke Kwaliteit, een onafhankelijke commissie van deskundigen. De Omgevingswet verplicht alle gemeente ertoe zo'n commissie in te stellen. De wettelijke taak van deze commissie is het adviseren over aanvragen voor vergunningen voor rijksmonumenten. Gemeente kunnen de commissie daarnaast om advies vragen voor brede vraagstukken van ruimtelijke kwaliteit. Dat is in Groningen vastgesteld in de Verordening commissie Ruimtelijke Kwaliteit. In dat kader is ook het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen aan de commissie voorgelegd, op 9 april 2024.

De commissie heeft zich op 30 april 2024 in een openbare zitting gebogen over de aanvraag voor de omgevingsvergunning voor het Geheugenpaviljoen. Gelet op de discussie in de gemeenteraad naar aanleiding van de petitie *Geheugenpaviljoen niet doen* heeft Kunstpunt de aanvraag voor de vergunning ingetrokken. Het advies van CRK was op dat moment al opgesteld, maar is niet verstrekt aan Kunstpunt en daarom destijds ook niet openbaar gemaakt.

Met het oog op de besluitvorming rond het Geheugenpaviljoen doen we dit nu alsnog, met instemming van de commissie.

De commissie adviseerde positief over het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen. Ze achtte het "een valide keuze" dat net als eerder bij het Geheugenbalkon "stukken van de ringweg zelf worden hergebruikt". De commissie noemde drie aandachtspunten voor de verdere uitwerking. Ze vindt de kolommen die blijven staan "erg gesloten en massief" en vroeg zich af of daar iets aan kan worden gedaan, "bijvoorbeeld door sparingen te maken." Het maaiveld van het paviljoen vond de commissie "erg hard en stenig." Ze vroeg onderzoek naar de mogelijkheid die te verzachten, zodat de overgang naar de rest van het park wordt verzacht. Derde vraag was of de vormgeving van de afgezaagde kolommen kan worden aangepast, om de vergankelijkheid ervan te benadrukken. En verder wees de commissie op het belang van een goed onderhoudsplan, ook voor "het vele groen".

De volledige tekst van het advies van de commissie Ruimtelijke Kwaliteit is als bijlage 6 toegevoegd aan dit rapport.

5 Tot besluit

In de loop van het participatietraject hebben enkele inwoners kanttekeningen geplaatst bij de aanpak van de participatie. We lichten er twee uit, die zijn te beschouwen als uitersten.

Enkele omwonenden vonden het onjuist dat het Geheugenpaviljoen als uitgangspunt is genomen van de participatie. Zij vonden dat er ook alternatieven hadden moeten worden voorgelegd. Sommige inwoners vonden de getoonde beelden een geflatteerde voorstelling geven van het ontwerp en betitelden die als “propaganda.” Er klonk ook kritiek op de vraagstelling, die “sturend” zou zijn.

Enkele professionals stelden dat kunstontwerpen geen onderdeel behoren te zijn van een participatietraject. De participatie zou eerder moeten plaatsvinden, als onderdeel van het proces van ontwerp van de openbare ruimte – in dit geval de inrichting van het Zuiderplantsoen.

Het participatietraject is vormgegeven op basis van de motie van de gemeenteraad d.d. 24 mei 2024 en het participatieplan dat in november 2024 is vastgesteld. In de motie wordt gevraagd om een participatieproces waarbij bewoners hun inbreng kunnen doen over het geheugenpaviljoen/het gewenste kunstwerk. Op [Stemvan.groningen.nl](https://stemvan.groningen.nl) is daarom gevraagd om een mening te geven over het geheugenpaviljoen en is tevens gevraagd naar andere suggesties voor kunst in het Zuiderplantsoen. Via het reactieformulier konden bewoners iedere mening kwijt.

Verantwoording

Bij het opstellen van deze rapportage is de grootst mogelijke zorgvuldigheid in acht genomen, met maximale transparantie als motto. Alle reacties zijn als bijlage opgenomen in dit rapport. Daarbij zijn namen en contactgegevens verwijderd. In het verslag van het gesprek met direct omwonenden zijn op verzoek van de aanwezige buurtbewoner alleen hun voornamen opgenomen. Met instemming van de betrokken personen zijn de namen van medewerkers van de gemeente, Stichting Kunstpunt Groningen, Studio L A en wUrck wel opgenomen in het rapport. Gemeente Groningen, mei 2025.

Bijlage 1: Volledige tekst van schriftelijke reacties inloopbijeenkomsten

De 147 handgeschreven reacties op de reactieformulieren zijn gedigitaliseerd en hieronder weergegeven. Hierbij zijn sommige reacties samengevat.

- Onnodig veel steen/beton/asfalt. Hoe te voorkomen dat het een hangplek voor jongeren wordt/ graffiti muren? Te weinig groen, inzetten op inheemse beplanting. Jammer dat er geen ruimte was om de omwonende te betrekken.
- Tegen het geheugenpaviljoen, voor de spijker. Geheugenpaviljoen is te groot, te pompeus, wil geen herinnering aan de ringweg. Heb het gevoel dat dit idee wordt doorgedrukt.
- De betonconstructie aan de overkant betrekken bij de poort.
- Mooie plaatjes, leuke ideeën, fijn dat er groen komt. Wel letten op beplanting dat snel verdort. Ga voor groen, niet voor grijs en bruin.
- Ik vind het een mooi plan.
- Steun voor het plan, prima ontwerp met veel aandacht voor publieke ruimte, natuur en een plek met een herinnering. Tip: plaats op een van de zuilen een informatieplaatje voor toeristen die het zuiderplantsoen bezoeken.
- Wij zijn voor het geheugenpaviljoen. Mooi entree van het park met aandacht voor natuur en een knipoog naar het verleden. Over het basketbalveld twijfels.
- Als ecooloog ben ik enthousiast over het geheugenpaviljoen. Ik ben positief over het beplantingsplan. De plek kan fungeren als stepping stone voor de omgeving. Het biedt een goede rustige plek voor vogels, waarbij er ook nestgelegenheid is. Goed voor de biodiversiteit
- Mooi symbolisch dat de ring uiteindelijk wordt 'overwoekerd' door groen/natuur/planten. Mooie zichtlijnen!
- Neutraal tot gematigd positief over het ontwerp. Mooie samenhang met het geheugenbalkon aan de Hereweg. Mooi beplantingsplan. De functie van de Spijker begrijp ik nog niet.
- Wat een prachtig ontwerp!
- Ik vind het een prachtig ontwerp. De ontwerpen van de twee markeringen complimenteren elkaar, zo ontstaat een geheel. Juich het toe dat er zoveel groen wordt toegepast. Vind de angst voor vandalisme in hangjongeren ook terecht. Wij zijn ook bezorgd over de bbq-praktijken in het paviljoen.
- Goed idee! Prachtig! Ik verheug me al op de bijen, vlinders en vogels.
- Ziet er prachtig uit. Tips: Het zou geweldig zijn als je op het paviljoen kunt komen als wandelaar. Bestemmingsverkeer de wegen naar binnenstad/umcg niet te laten gebruiken. Daarmee ontlast je kruispunt Rabobank/UMCG/IKEA.
- Een herinnering aan de hoogte van de oude ringweg moet echt blijven. Als het voor de direct omwonende niet haalbaar is maak dan van de twee T-vormige pilaren aan beide zijden van het Winschoterdiep een geheugenmonument. Dat kan een mooie markering vormen voor de toegang tot de oosterpoortwijk en een goede herinnering aan de oude ringweg.
- Haal het weg
- Meer groen en minder asfalt en beton. Met de Spijker is er geen zitgelegenheid eronder. Meer laag groen.
- Ik vind het lelijk en heb er lang genoeg naar gekeken en neemt een heleboel licht weg

- Wat betreft het geheugen paviljoen, hoeft die er van mij niet te komen. Geen toegevoegde waarde. Fijn dat er een plantsoen komt. Mijn wens is dat er biologische planten, bomen en bloemen komen. Pas dan helpen we de natuur en verbeteren we de biodiversiteit. De wens is dat het een natuurlijke omgeving/plek wordt waar mensen elkaar op een laagdrempelige manier ontmoeten. Het geheugen paviljoen vind ik zeer kolossaal. De ring vind ik niet iets om aan herinnerd te worden.
- Veel te groot voor het kleine park, zichtlijn wordt aangetast, mensen kijken hier tegenaan, liever meer groen in het park zelf, ik stem tegen dit kunstwerk.
- Ik vind het overbodig, het geld kan beter besteed worden aan nog meer aanleg van groen plantsoen. Wat is de functie? De constructie is visueel geen meerwaarde esthetisch noch praktisch.
- graag zoveel mogelijk groen en zo weinig mogelijk beton. De spijker lijkt me leuker en behapbaarder en mooier. Ik heb al 30 jaar tegen die ringweg aangekeken, het is mooi geweest.
- Hartstikke mooi idee. Zeker die spijker of de invulling van het stuk houden ringweg. Graag nog wel meer sturen op een groene strook. Gras is leuk maar voor bijen en vogels niet altijd interessant. Waarom geen bloemenvelden? Insecten en andere dieren hebben dan ook een plek.
- Wij hebben geen behoefte aan een herinneringsmonument in de vorm van een paviljoen. We zijn blij dat de ring weg is! Jammer dat er een officiële toegang wordt gecreëerd, wij zouden graag zien dat het plantsoen opgaat in de wijk. Ook zouden wij graag een vijver met zitjes en fontein willen. ook een theeschenkerij lijkt ons een aanwinst voor het plantsoen en de wijk.
- Het kunstwerk bevalt mij niet. Ik vind het geen kunstwerk, meer een 'niet gesloopt' stuk weg, erg lelijk. Ik vind het voor een periode van 60 jaar niet nodig, snel vergeten die nare ring zuid. Snel slopen die oude ringweg.
- heel fijn dat jullie een park aanleggen. Het zou mooi zijn als het niet een platte saaie dodelijke deprimerende stad wordt, helaas lijkt dat niet gelukt. Het zou fijn zijn als er wat hoogte verschil wordt toegevoegd aan jullie grasveld.
- Gelikte campagne voor iets wat nog geheel open zou moeten staan. Hoezo participatie van de buurt, schijnproces, promotie van het geheugenpaviljoen. Niet doen. Er zijn veel betere en mooiere initiatieven.
- Ik ben zeer tegen het geheugenpaviljoen zoals voorgesteld. Geen behoefte meer aan nog meer beton. De spijker is een beter alternatief in de buurt.
- Geen geheugenpaviljoen, te groot, te duur, teveel beton. De spijker is een beter idee! Lokale kunstenaar en minder duur.
- 1: alles van de ringweg slopen, het is een doorn in het oog. Herinnering aan de ringweg is niet nodig. Kunst is prima, maar zet er een mooi beeld neer van de Oosterpoort. 2: het middenpad van het plantsoen moet veel smaller kunnen. Het voelt nu te veel als een doorvoerhaven. Een smaller pad geeft meer geborgenheid en ruimte voor meer groen.
- Dat er een park komt is een uitstekend idee, vooral omdat het aansluit op het Sterrebos. Dat er een 'kunstwerk' in de vorm van een "geheugenpaviljoen" moet komen is een klap in het gezicht van de bewoners. Het kunstwerk word ons door de strot geduwd. Het moet en zal er komen.
- De presentatie is mooi met blauwe lucht en blad aan de bomen, maar laat de situatie ook in andere jaargetijden zijn. Verder is de ringweg uit de jaren 60 een historische vergissing geweest. Laat dit er niet nog een zijn. Monument goed, maar houdt het kleinschalig. Verder vind ik het een schoffering voor de direct omwonenden.
- Alle oude betondelen van de oude ring weghalen en groen van maken
- Mooie parkplannen, viaduct gedeelte mag weg.

- Ik vind het geheugenpaviljoen een korte termijn geheugenpaviljoen. De historie van het Sterrebos en De Linie is veel ouder en interessanter.
- Het is lelijk
- graag rekening houden met mensen die slecht ter been zijn bij de doorgang van het spoor een stoep op duidelijke plek voor voetgangers. Veel ouderen met rollator op rolstoel ongunstig op zo'n moeilijke helling. Kunstding: slechte naam, voer voor hangplek = geen goed idee zo aan de zijkant van het park.
- Tegen het geheugenpaviljoen. Graag alleen groen. Spijker mag blijven. Plaats een mooi ander kunstwerk.
- Lelijk ding dat paviljoen. Hoeft helemaal geen monument te staan.
- graag geen paviljoen. Moet je niet doen! Ook de kleur is niet mooi. Wie gaat de planten bovenop water geven?
- Ik zou graag meer groen zien! Geen paviljoen zien!
- De aanleg van het plantsoen ziet er prachtig uit. Een mooie en goede groene toevoeging van de buurt. Over het kunstwerk, dist is wel erg groot en bepalend. Het een onderdeel van het fietspad maken is prima, maar de opzet van gebruik van vele beton, oude ringwegdelen heeft voor mij geen toegevoegde waarde. Zeker voor de direct omwonende is dit een groot obstakel, dat uitnodigende om een hangplek van jongere te worden. Zeker in combinatie met het basketbal pleintje. Ik ben blij dat ik er niet dichtbij woon, ik zou dan ook pleiten voor een verder onderzoek naar minder heel bepalend en mogelijk overlastend ontwerp.
- Het uitgangspunt van een ontmoetingsplek vind ik leuk er is ook behoefte aan. Alleen jammer dat er voor deze is gekozen. Hiermee wordt de zichtlijn en de openheid weer doorbroken. Verder maak ik mij zorgen om evt hangjongeren.
- geen geheugenpaviljoen! Niet doen! Wel groen zoals zilverberk, voor het verhogen van de luchtkwaliteit. De spijker is een leuk alternatief, klein en is in verhouding tot de omgeving. Sportactiviteiten en ontmoetingsplekken zijn er genoeg in de buurt.
- Het geheugenpaviljoen is een heel slecht plan! Niet doen. Alternatief is spijker. En verder alleen groen! Stop dit project.
- Ik ben tegen het geheugenpaviljoen. Ik vind het niet mooi en passend. Graag kunst in het plantsoen door eigen kunstenaars. Veel groen en bloemen. Misschien kleine verschillende kunstobjecten.
- De Spijker zou ik graag willen hebben. Het ontwerp voor het plantsoen vind ik te groot voor dit kleine plekje. Als je voor de Spijker kiest heb je ook een herinnering aan de snelweg. Ik vind het geen aantrekkelijke ontmoetingsplek aan een druk fietspad. Het ontwerp nodigt uit tot vandalisme.
- Ik vind het geheugenpaviljoen geen toegevoegde waarde aan het Zuiderplantsoen. Weg met het beton en gewoon groen!
- Prachtig ontwerp! Behoud een stukje geschiedenis. Succes!
- Elegant mooi ontwerp. Een stukje verleden verwerkt in het groen. Een plek ter herinnering!
- Ik ben voor. Behoud van een stukje verleden dat uiteindelijk word geïntegreerd in het groen. Mooie plek en voelt vertrouwd.
- Een prachtig ontwerp. Elegant en groen.
- De oude ringweg hoort bij de stad en word op een mooie manier behouden.
- Geen *geheugenpaviljoen*! Verder blij met het ontwerp. Hoop dat shared space werkt zonder ongelukken. P.S. ook geen foeilelijke spijker. Weer blij dat we van al dat beton af zijn.
- Bij de Winschoterbrug staan 2 pilaren, laat deze staan en ook de Spijker. Zet bij de brug een leuke kiosk/kleine uitspanning met terrassen aan het water. Ik ben tegen het huidige ontwerp!

- Het ontwerp past bij de meer 'urban' uitstraling van het Europapark. Aandachtspunt: de inrichting is aantrekkelijk voor skateboarders (asfalt + podium + randjes), zorg dat dit is meegenomen in het ontwerp: willen we dit juist aanmoedigen of ontmoedigen?, geluidsmeting aanbrengen in richting van woningen (bv lage struiken), prullenbak plaatsen!, betonranden van podium / bankjes voorzien van metalen rand. Aanmoedigen van skaters heeft mijn voorkeur want: jeugd heeft weinig plekken in de wijk, past bij actief en levendige omgeving, past bij basketbal ernaast, zorg ervoor dat de rest van het park vrij blijft van skaters.
- Alles is wel gezegd. Maar ik ben geen voorstander van het geheugenpaviljoen.
- Graag alleen groen!! Alles wat herinnert aan die ringweg moet weg!
- Ik ben het niet eens met het voorgestelde geheugen paviljoen. Wat mijn nu betreft trek je kunstenaars aan om er een origineel object te ontwerpen voor het zuiderplantsoen. Ik heb geen behoefte om op deze manier herinnerd te worden aan de ringweg. Mooi dat die weg is! Wat nu is voorgesteld gaat een hangplek worden, met blowende en rokende en drinkende jongeren, onveilig in het donker (plek om te schuilen) en on aantrekkelijk. Dus een luid en duidelijke nee dank u. Meer groen is helemaal oké, meer ontmoeting ook, maar niet in deze vorm.
- Graag veel groen, bomen, struiken en bloemen. Alle pijlers van de ringweg weg.
- Alleen zomergroen, pilaren weghalen. Paviljoen weg! Beeldentuin wel.
- Ik ben positief over het geheugen paviljoen. Het past mooi bij het geheugen balkon aan de andere kant van het park. Het is nu nog wat kaal, maar als het straks mooi groen wordt en ook over de aankleding eromheen ben ik enthousiast. Wat mij betreft kan het doorgaan.
- Wat betreft het geheugen paviljoen deel ik graag het volgende. Hoewel de planten zoals getoond op de bijeenkomst me aanspreken. De rauwheid van het oude beton en de viesheid van de ringweg laten bestaan in een nieuwe jas: als beschermer van de toekomst een plek waar mensen onderdak kunnen creëren. Onder het mom van kunst en 'herbruikbare geest' vind ik het heel prachtig. Toch riekt het naar een goed communicatieteam dat haar werkt levert om kosten te besparen voor afbraak. Een soort voordeel zoeken in een nadeel. Een knap staaltje omdenken. Ik houd daar el van, maar niet in het geniep. Breek dat open zou ik zomaar een advies kunnen zijn. De eerlijkheid doet Groningers goed en stemt mild. Mocht dat er werkelijk allemaal niet achter schuilen, zou ik voor de vrede van een idee een nieuw paviljoen voor ogen zien, waar duurzaamheid op een andere manier in is verwerkt. want ik denk wel: het kan nog mooier.
- Toen de ringweg werd afgebroken dacht ik, wat zou het leuk zijn als een klein stukje bleef staan, als een poort. En dat is nu het plan, dus geweldig. De daktuin erop lijkt me prachtig, meer groen. Ik verheug me erop door het plantsoen te lopen en het paviljoen te leren kennen.
- Het gaat een fantastisch nieuwe park voor zuid groningen worden. Dat we niet langer tegen de ringweg aankijken maar erop kunnen recreëren is prachtig. Het geheugenpaviljoen vind ik een prachtig ontworpen kunstwerk. Het zal fungeren als 'groene poort' naar de stad en vice versa. Het doet me denken aan een stadsmarkering, het zijn dit soort werken die de stad uniek maken.
- Al begrijp ik het idee van een familie geheugen balkon en paviljoen. Toch zou ik er voor pleiten veel meer natuurlijke kleuren en materialen te verwerken in het paviljoen. Dus i.p.v. het rode van het balkon meer terra/roest kleuren of wellicht ook het gebruik van hout. Ook zouden er stenen of andere materialen gebruikt kunnen worden waar bijenholttes /insectenbuizen in verwerkt worden bv van die stenen met insecten gaatjes. bricks 4 bees, begin bijenhôtel.

- kunstwerk overdekt met groen lijkt op de foto heel mooi. Veel loopbomen zou ook wat meer wintergroen moeten bevatten bv hulst met rode bessen, struiken zoals ILEX, laurier en blauw spar. Een waterpartij voor spelende kinderen, kalmerende geluiden, goed voor de planten in deze droge zomers en trekt insecten aan. Kleur goed gekozen, terra tinten. Misschien nog wat zwerf keien als natuurlijk contrast met het beton en hoort bij de geschiedenis uit de gletsjertijdperk.
- Naast of voor het geheugenpaviljoen ligt een betonplaat. Basketbal+beton. Wel jammer dat het hier niet allemaal groen blijft. Maak in ieder geval de tegels geluidsarm. Langzamerhand dringt het historisch besef door. Wat mooi dat het geheugenpaviljoen hieraan bijdraagt. Het voorstellingsvermogen van de oude weg vervaagd snel.
- Idee voor beplanting geheugenpaviljoen: mahoniestruik
- Mooi project, zeker doen. Om stukje geschiedenis van de stad niet verloren te laten gaan. Bezorgdheid: bekladding door graffiti. Opmerking: Kunstobject Hereweg niet toegankelijk voor mensen die slecht ter been zijn. Lift aanbrengen.
- Denk aan de kleur van het geheugenpaviljoen. Te vel rood roept weerstand op. Gebruik cortenstaal of natuurlijke kleuren. Genoeg planen, bloemen, kruiden die wellicht voor mensen ook eetbaar zijn. Petanque/jeu de boules baan. Watertappunt en iets met water.
- Mooi project, dus door laten gaan. Ook ivm bewaren stukje geschiedenis.
- Plannen zien er mooi uit!
- Ik vind het gebruik van een restant van de oude ringweg een heel goed idee. Het is een soort van erfgoed. Het is niet alleen een poort, maar ook een ontmoetingsplek. Geeft een nieuwe positieve betekenis. Mooi dat het naar verloop van tijd met de planten groeit naar iets nieuws. Het is ook een plek waar juist de buurt ontmoetingen kan organiseren. Negatief: Je maakt hier iets voor de toekomst. Over 10 jaar zijn er mensen die geen directe associatie meer hebben met de ringweg.
- Mooie ruimte gevuld met natuur. Onder de indruk hierover. Over het geheugenpaviljoen, mooi om het verleden te eren.
- Tegen, belemmerd het uitzicht van omwonende
- Ik ben tegen een monument voor de ringweg. Snap het idee erachter niet, waarom een monument voor een snelweg, wat een onzin. Als er dan toch iets moet komen is de spijker een beter alternatief, maar vergeet niet dat een groot deel van het jaar er geen begroeiing is en er dan dus een groot lelijk betonnen gedrocht staat waar wij bewoners tegenaan moeten kijken.
- park is schitterend! Hoe meer groen in de stad, des te beter voor iedereen. Historisch gedenkingpunt1 leuk, vooral doen. Gedenkingspaviljoen! Nee! Veel te massief en overheersend in de praktijk. Veel te groot ten opzichte van de fijne herinneringen aan die ring. en zo een pilaar, oké, maar die van die massieve dingen, plus een stuk van die weg, plus ook nog pal voor die bewoonde huizen. waarom niet over het oude Winschoterdiep? je mag het sowieso niet beklimmen.
- Geen geheugenpaviljoen! Veel te groot, te zien vanuit Oosterpoort. Pilaar is veel beter idee, een fraai kunstwerk. Paviljoen is geen kunst!
- Ik ben voorstander van het alternatieve plan om de spijker te laten staan en het stuk ringweg 'geheugen paviljoen' te verwijderen. Geheugenpaviljoen is te kolossaal, het uitzicht van de bewoners aan de Meeuwerderbaan wordt belemmerd (nog steeds). En de voorgestelde rode kleur vind ik helemaal geen goed idee, valt veel te veel op. Jammer dat 'de spijker' niet is meegenomen in de ontwerpen van het zuiderplantsoen voelt als een voldongen feit dat het geheugenpaviljoen er komt. zou liever zien dat e een plein/ontmoetingsplek komt rondom de spijker. Kortom: geheugenpaviljoen weg!

- Jammer dat er niet meer grote bomen geplant worden. Enerzijds voor de verbinding zuiderlinks, deel sterrenbos in. Geheugenpaviljoen niet doen! Zijn we eindelijk verlost van die lelijke snelweg, worden we er op een onaangename manier toch nog voortdurend mee geconfronteerd. Het ontwerp wordt een hangplek voor junks en gelegenheid voor sporters.
- Waar de mens (als zoogdier) behoefte aan heeft is natuur. Dus, hoe meer natuur/groen hoe beter. Minder beton, minder asfalt, dus un plaats van kunst (of wat er voor doorgaat) bomen en planten.
- Hoewel het idee heel aardig is, blijft het een klap in het gezicht voor de bewoners. Bovendien wordt dit waarschijnlijk een hangplek met bijbehorende mensen. Dus ook het overlast voor de bewoners, zie Noorderplantsoen.
- Los van de inhoud is de wijze waarop het kunnen meedenken over visie op functies van deze plek volstrekt en vanaf de start veruit onvoldoende vorm gegeven. Willen we tevreden met wat er ook op deze plek komt zou het proces helemaal opnieuw vormgegeven moeten worden. En wie weet komen we dan wel uit op het Geheugenpaviljoen dat we wel willen omarmen.
- De bewoners moeten beter betrokken blijven bij het ontwerpen van het plantsoen. Geheugenpaviljoen is lelijk, te groot en dominant. Niet passend bij het Sterrebos. Ik vrees voor vandalisme.
- Ondanks de fraaie presentatie blijft het geheugenpaviljoen een zwak plan. Het geheugenbalkon aan de Hereweg blijft ook bestaan waarmee de herinnering aan de rondweg voldoende gewaarborgd is. Bij het geheugenpaviljoen is geen sprake van een bewuste keuze van de locatie zoals bij positionering van kunst gebruikelijk is. Het staat in ieder geval directe omwonenden geweldig in de weg. Zoals het ons allen als buurtbewoners altijd al in de weg heeft gestaan.
- Kijk mijn hele leven al tegen dat lelijke ding aan! Volgens mij valt in ruimte wel te leven! En ik denk dat er met dat geld veel zinnigere projecten kunnen worden gedaan.
- Het is een mooi plan, maar het zogenaamde 'geheugenpaviljoen' zou ik eruit willen halen. Mijn geheugen aan die lelijke viaduct was al verschrikkelijk genoeg.
- Geen geheugenpaviljoen! Geen betonnen kolossen, maar investeren in extra groen. Bijv een vlindertuin in het plantsoen. Als we dan toch aan die vreselijke bovengrondse ringweg herinnerd moeten worden laat dan de Spijker staan. Verheug me op een groen zuiderplantsoen vol bloemen, insecten, vogels, fruitbomen/struiken ect.
- Het park heeft te veel steen, meer groen. Het geheugenpaviljoen is een blok beton dat uitzicht verstoort voor de bewonderd. Het oogt als een bushalte/benzinestation. Mag weg! Geen toegevoegde waarde. Zal waarschijnlijk een hangplek worden met overlast als gevolg. Te weinig in overleg met bewoners. Pluspunten dat de groenstukken schuin aangelegd worden.
- Relatief veel steen/beton, herinnering aan de ringweg willen omwonende niet. Het kunstwerk is te groot. Te veel steen in vergelijking met het groen. Het paviljoen: foute locatie, te groot, te veel beton. Geen geheugenpaviljoen en geen spijker, wel een kunstwerk mar veel kleiner en natuurvriendelijker en op een andere plek, niet vlak op de bebouwing.
- Geheugenpaviljoen, niet doen. Wat ik mis is de plannen is functionele plekken in het park zoals, voetbalveld, honden uitlaatveld, basketbalveld en fitnessveld.
- Paviljoen nee, wordt hangplek, beklad. De spijker is voldoende al herdenking.
- Ik vind dat de spijker moet blijven staan. Jammer dat het geheugenbalkon er gaat komen. Dat geld kan beter worden besteed

- Ik ben zeer teleurgesteld in het proces en met name de communicatie. Het feit dat het zo laat in het proces werd gedeeld, verdient geen schoonheidsprijs. Persoonlijk vind ik de constructie uitnodigend vormen voor hangplekken en dealers. Kortom ik vind het niks en hoop dat het niet wordt gerealiseerd zoals nu gepresenteerd met geheugenpaviljoen. Bovendien was ons een plantsoen met groen beloofd omdat de wijk verder zo slecht is. Verder verbaast ik mij over het feit dat er nog een basketbalveld komt want we hebben al een prachtige voorziening maar misschien weet niet iedereen dat, kortom, ik ben tegen.
- Ik stem tegen het geheugenpaviljoen
- Hoera een plantsoen!! Maar graag zonder dat geheugenpaviljoen. Te groot, in de winter heel lelijk want kaal. Spijker beter alternatief
- Waardering voor al het verzette werk, maar: geen beton en metaal van de ringweg. Planten, bomen vlinder- en bijenbloemen kunnen ook op andere plekken staan. Zo'n plek kan ook een hangplek worden. Het groen is in de winter geen groen meer, dan is het meer beton/metaal. Wordt het wel een veilig fiets-/wandelpad als een deel beschikbaar is voor mogelijke hangjongeren. Sommigen hadden van de ringweg jarenlang overlast en nu alsnog een deel ringweg voor de deur!! Niet doen!
- De betonnen kolos ervaar ik niet als kunst. (ook al zit er een rood dakje op) Maar een gemakzuchtig project vol mooie praatjes. Weghalen svp! Ik heb geen behoefte aan een ringweg monument. Maak een kunstwerk dat iets nieuws, moois, origineels toevoegt aan het park.
- Wat gaat ervoor biologisch & divers groen komen? Het is een gemiste kans als jullie hier niets mee doen. Betrek bewoners/ouders en kinderen hierbij. Ook wil ik minder beton & asfalt en wat er nog blijft staan en & blijft spuuglelijk. dus weg ermee! Geen geheugenpaviljoen met groene jurk. Minder geasfalteerde fietspaden. Andere kunst in overleg prima. Luister naar de buurt, overleg met ons!
- Geen oude ringweg laten staan, geen spijker absoluut niet, geen kunst of andere kostbare kunstuitingen. Wel een stuk natuur met bomen en banken en misschien een speelplek voor kinderen. Ook jaarlijkse evaluatie hoe het bevalt.
- We hebben 50 jaar ergernis door ernaar moeten kijken. We willen dit geheugenpaviljoen niet voor onze neus.
- Wij vinden het geheugenpaviljoen veel te massief. Hele plan veel te veel steen en veel te weinig groen/plantsoen. De spijker als 'geheugensteuntje is wat mij betreft veel passender en bescheidener. Bankjes en pergola's in het groen kunnen ook als ontmoetingsplek zijn. Bescheidener sportfaciliteiten ipv dat hele sportplein.
- Geheugenpaviljoen niet mooi! Doet me teveel denken aan ringweg. Word er depressief van.
- Ik vind het een geweldig ontwerp en hoop echt dat het er in deze vorm komt. Mooi dat er iets van de geschiedenis bewaard blijft. Fijn dat er veel aandacht is voor groen, fraai dat er een daktuin komt. Ik vind het een mooi geheel met het geheugenbalkon.
- Op zich geen lelijke oplossing. Probleem is de gang van zaken. Omwonenden niet rechtstreeks betrokken.
- Een inloopbijeenkomst blijkt een mega promotie te zijn voor een bestaand plan. Mis de participatie van de bewoners. Ik ben niet voor of tegen, ik ga mee met de bewoners van de Oosterpoort die tegen het geheugenpaviljoen zijn.
- Tof idee, maar wel actief nadenken over hoe dit geen plek wordt voor hangjongeren. Ook tof dat het kan fungeren als podium maar hoe aannemelijk is het om een evenementenvergunning te krijgen? Ook vind ik het stenig, graag meer houten/bamboe aspecten. Een grote verbetering met wat er nu staat.

- Het ontwerpbureau heeft knap werk geleverd, maar ik ben het niet eens met de opdracht. Het eindresultaat bevat, als park, in zijn geheel te weinig groen en te veel beton en asfalt.
- Het idee achter de ecologische daktuin vind ik erg leuk, echter is het behouden van de ringweg niet iets waar ik meerwaarde van in zie. Het is niet mooi, robuust en ben bang dat het dak wat 'kil' aan gaat voelen. Ook denk ik dat het hangjongeren aantrekt. De rode kleur doet mij ook denken aan een oud benzinestation. Het heeft naar mijn idee ook weinig functie. Ik kijk uit naar meer groen.
- Zoveel mogelijk groen in die hele wijk. Jammer dat er niks te kiezen is behalve wel of geen geheugen paviljoen. Verschillende kunstwerken waar je uit kan kiezen zou gewenst zijn. Hoe zit het met hang jongeren en veiligheid/ onveiligheid
- Paviljoen is onder deze historische stad mooi in het park opgenomen. Met een mooie functie.
- Nog een idee om te vergroenen. Het kunstwerk: ga aan de overkant van het kanaal staan. Verbind het kunstwerk met staalkabels aan de overkant van het kanaal. En dit alles verbinden met klimplanten. Ik vind jullie ideeën verder mooi, ga dat wat mij betreft uitbreiden.
- Ik vind dat dit geheugen paviljoen er moet komen als aandenken aan hoe het ooit geweest is. De mensen in de buurt zijn op tegen en dat vind ik onzin. Over een paar jaar gaan ze verhuizen en dan kunnen de nieuwe bewoners niet meer zien hoe het geweest is en hoe het verbeterd is.
- Paviljoen van hout in plaats van staal, warmere uitstraling. Staal heeft minder veilig gevoel
- Plannen zien er goed uit, inclusief geheugenpaviljoen. Wellicht nog wat extra speelmogelijkheden voor kinderen in oostelijke deel van plantsoen? Zichtlijn vanaf sterrebos hoeft van mij niet perse, plant maar wat meer extra bomen.
- Mooi, open park, met variatie in groen. Geheugenpaviljoen geeft bescherming (beetje) tegen weersinvloeden. Maak het doorzichtig. Kijken in de lengte richting zou ik zo open mogelijkheden willen zien. Het oude sterrenbos is voor mij nu niet prettig. Vooral het noordelijke dicht.
- Ik vind het een mooi idee, een plek om te genieten, elkaar ontmoeten. In de zomer kan je even in de schaduw zitten en het is een mooie herinnering van de oude ring. Hopelijk komen er veel plekken voor vogels en vlinders en bomen.
- Paviljoen is mooi. Maar zou voldoende groen moeten houden, het gehele jaar door. Wel opletten voor hangjongeren en bbq feesten.
- prachtig plan! Mooie groene invulling. We kijken uit naar de opening. Het geheugenpaviljoen: jammer dat de zichtlijn langs de oude winschotendiep onderbreekt. Ben wel voorstander van de elementen. Ik geeft het voordeel van de twijfel, maar wil vooral groen (planten)
- Tip om het groen witte van de FC te verwerken in het kunstwerk/paviljoen om zo ongewenste graffiti te voorkomen
- Ik vind het geheugenpaviljoen een mooi plan. Ik ben voor.
- Enorm enthousiast over de plannen. Het geheugenpaviljoen biedt veel licht en oog open. Belangrijkste is dat alles goed onderhouden wordt en dat het een veilige ontmoetingsplek is.
- Ik vind het prachtig, mooi beplantingsschema ook!
- Het ziet er goed uit, ook het geheugenpaviljoen. Mooi!
- Het wordt heel mooi met het geheugenpaviljoen en de spijker samen. Goed herinneringen aan de ringweg in het mooie beeld van de spijker!
- De locatie staat te dicht op de bebouwing. De rode kleur komt te veel op je af (te agressief). Ik mis de link met het water van het Winschoterdiep. Een stromende water partij die afloopt naar het water van het diep. Dit maakt het levendig en aantrekkelijk als ontmoetingsplek voor ouders en grootouders met kleintjes.

- Allereerst de complimenten voor jullie communicatie rondom ring zuid en het zuiderplantsoen. Het up to date, frequent en uitvoering. Ben niet tevreden over de plannen en de tunnel (eigen belang). Het geheugenpaviljoen is goed voor toekomstige generaties. Korte termijn denken is niet toekomstbestendig. Verheug me op het plantsoen en de verschillende mogelijkheden die dit biedt.
- Mooi idee om de geschiedenis te bewaren. Kan ook met wat minder beton en staal en met meer groen en hout. Een rustplek waar het groen centraal straat lijkt me mooier. Voorkom dat er een graffiti-paleis ontstaat zoals dit stuk voorheen eruit zag.
- Ik vind het allemaal erg mooi en stem VOOR het geheugenmonument.
- Geheugenpaviljoen is een mooi idee. Het fietspad en de shared space onder het kunstwerk lijkt me een gevaarlijke situatie. De Spijker vind ik lelijk
- De beelden van het beoogde kunstwerk bevallen me. Goed ingebed in park. Niet te groot. Biedt extra functie. Leuk dat het bij het andere kunstwerk past.
- Het geheugenpaviljoen mag van ons gebouwd worden. Wij vinden het een aantrekkelijke invulling van de omgeving.
- Mooie oplossing dat geheugenpaviljoen
- De plannen zijn mooi, ambitieus en goed.
- Leuk idee Geheugenpaviljoen
- Geheugenpaviljoen prima, ook beplanting. Graag op wandel/fiets wegen onderscheid maken tussen wandel en fiets verkeer. Netten a=over de verdieping liggen om te voorkomen dat daar ballen (voetballen) in vallen.
- Het geheugenpaviljoen moet gesloopt worden en wel zo spoedig mogelijk. Het viaduct is afgebroken en dan laat je het laatste stuk staan. Een aanfluiting! Waarom niet een mooi beeld? Jullie hebben dit stuk weg expres niet afgebroken om nu te zeggen dat het duur is om het af te breken. De mensen die er dichtbij wonen hebben jaren lang in de herrie gezeten en kijken nu opnieuw tegen een lelijk stuk beton aan, onbegrijpelijk! Je blijft onder dit beton doorfietsen en voelt je ingesloten, ingeklemd. Zorg toch voor ruimte. Daarnaast vrees is dat dit een hangplek voor jongeren wordt of een plek waar muziek uitvoeringen komen. Ik zie hier liever een beweegpark voor iedereen, zodat ook ouderen en mensen met weinig geld iets wezenlijks geboden wordt voor hun gezondheid en niet deze flauwekul.
- Ik vind het geheugenpaviljoen veel te groot. Liever wat meer bomen
- Geen beton, bewoners serieus nemen! Geen beton voor de Spijker in het Zuiderplantsoen.
- Wij zijn voor het plan van het geheugenpaviljoen. Dit is een schitterend plan en uniek.
- Het beeld van de spijker is volledig uit proportie. Komt nooit boven de bomen uit.
- Laat het veel groener zijn
- Het ontwerp is mooi, past in het geheel. Mooi met natuur. Het is een mooi ontwerp en wij zijn er zeer voor dat het gerealiseerd wordt.
- Het ontwerp is ronduit prachtig! Positief: gekozen voor een object dat echt gebruikt wordt. In tegenstelling tot een sculptuur, die mag er van mij ook komen, maar niet in plaats. Erg positief!
- Tegen het geheugenpaviljoen. Geluiden worden niet serieus genomen.
- Maak horeca mogelijk, kan het bij het geheugenpaviljoen zorgen voor tegenwicht tegen de gevreesde hangjeugd. Verder complimenten, prachtig geworden!

Bijlage 2: Tekst enquête Stemvan.groningen

Het Geheugenpaviljoen is het ontwerp voor een kunstwerk dat een ontmoetingsplek biedt voor omwonenden, gelegen aan het water van het Oude Winschoterdiep. Het verwijst naar de geschiedenis van het toekomstige Zuiderplantsoen en vormt een toegangspoort naar dit nieuwe park.

Log in en vertel wat jij vindt van dit kunstwerk, en de uitgangspunten ervoor. Die zijn mede op basis van wensen van inwoners opgesteld:

- Een fiets- en voetgangerstunnel tussen de Oosterpoort en de Herewegbuurt
- In het Oude Winschoterdiep blijft water
- Er komt veel groen
- Er komt kunst
- Verwijzingen naar de geschiedenis
- Een plek voor ontmoeting en verblijf
- Zo mogelijk ook een podium
- Verbinding met het water van het Oude Winschoterdiep
- Ruimte voor sport en bewegen
- Poorten aan de randen van het Zuiderplantsoen
- Een uitkijkpunt op de zuidelijke ringweg

Ook andere opmerkingen en suggesties zijn welkom. [Lees meer over hoe jouw mening meetelt.](#)

De mening die je deelt en je accountgegevens zijn niet zichtbaar voor anderen.

Formulier:

1. Wat vind je van de uitgangspunten hierboven?
2. Wat vind je van het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen?
3. Past het ontwerp van het Geheugenpaviljoen bij deze uitgangspunten?
4. Heb je andere opmerkingen of suggesties voor kunst in het Zuiderplantsoen?
5. Heb je andere wensen of opmerkingen?
6. Postcode
**Vul je postcode in zonder spaties bijvoorbeeld: 9999AA*
7. Wat is je leeftijd?
 - Jonger dan 19 jaar
 - Tussen 19 en 25 jaar
 - Tussen 26 en 45 jaar

- Tussen 46 en 65 jaar
- Ouder dan 65 jaar

8. Verder meedenken?

0 Ik wil graag verder meedenken

Verzamelde reacties

De reacties op de vragen zijn in het rapport samengevat weergegeven. De volledige tekst is te omvangrijk om aan dit document toe te voegen en is daarom als aparte bijlage toegevoegd.

Bijlage 3: Verslag van gesprek met direct omwonenden

Datum: 24 januari 2025
Tijd: 17.00 – 18.35 uur
Locatie: Poortershoes, Oosterweg 13, 9724 CA Groningen
Gespreksleider: Anita Pepping

Aanwezig

Omwonenden:

- Tim
- Sanne
- Hugo
- Harry
- Jerien
- Harm
- Paulien
- I.M.
- Elke
- Roland
- Rob
- Senko
- Jifful
- Greetje
- Marieke

Gemeente Groningen:

- Luuk Hajema (omgevingsmanager)
- Erna Timmerman (projectmanager)
- Ruben Wiersma (stedenbouwkundige)

Kunstpunt:

- Nicoline Wijnja
- Lieselot van Damme

Studio L A:

- Lorien Beijaert

wUrck:

- Paul Kersten (landschapsarchitect)

Mooi Werk Notuleerservice:

- Barbara Snabilié

1. Opening

Anita Pepping is onafhankelijk gespreksleider en heet alle aanwezigen welkom. Zij nodigt de aanwezige omwonenden uit om hun mening te geven over het ontwerp voor het kunstwerk Geheugenpaviljoen (GP) in het toekomstige Zuiderplantsoen. De gespreksleider introduceert de vertegenwoordigers van de gemeente Groningen en de betrokken organisaties. Van de bijeenkomst

wordt een gespreksverslag gemaakt dat wordt gestuurd naar omwonenden die hun e-mailadres hebben doorgegeven.

2. Uitleg participatieproces

Luuk Hajema legt uit hoe de gemeente Groningen de inspraak heeft georganiseerd. Deze bijeenkomst is een van de manieren waarop de gemeente omwonenden uitnodigt om mee te denken en te praten over het voorstel voor het kunstwerk. Op 23 en 24 januari hebben respectievelijk 280 en 140 mensen de inloopbijeenkomsten over het Zuiderplantsoen en het Geheugenpaviljoen bezocht. Zij hebben ruim 140 schriftelijke reacties gegeven.

Alle inwoners kunnen reageren via www.Stemvan.groningen.nl tot 9 februari 2025. Alle reacties worden verwerkt en er zijn vier uitkomsten mogelijk:

- 1) Het GP komt er volgens het ontwerp.
- 2) Het GP komt er in aangepaste vorm.
- 3) Er komt geen kunst op deze plek.
- 4) Er komt andere kunst op deze plek.

3. Het woord aan de omwonenden

Marieke: Heeft zichzelf uitgenodigd voor deze bijeenkomst en beschouwt zichzelf als omwonende die een stem moet hebben. Waarom worden zo weinig mensen beschouwd als omwonenden die uitkijken op het kunstwerk?

Luuk Hajema: Iedere inwoner van de gemeente Groningen kan reageren in de participatierondes. Rondlopend in het gebied heeft de gemeente adressen geselecteerd van omwonenden die uitkijken op het kunstwerk. Over deze grenzen is discussie mogelijk. Andere inwoners kunnen reageren via de twee genoemde manieren.

Marieke: Het uitgangspunt is fout, de groep omwonenden die op het kunstwerk uitkijkt wordt daarmee beperkt. Het gaat om een traject van 130 meter en honderden mensen die erop uitkijken, zij worden genegeerd.

Luuk Hajema: De gemeente heeft ca 100 uitnodigingen aan omwonenden gestuurd.

Marieke: Is niet uitgenodigd, het is mooi dat er 100 brieven zijn gestuurd, is benieuwd waarom zij geen brief heeft ontvangen. Kijkt uit het op het hele traject, het is onderdeel van de directe woonomgeving. Waarom gaat het alleen om het ontwerp voor het kunstwerk van 30 meter? Kijkt uit op een traject met betonblokken van 130 meter, dat wordt niet genoemd.

Luuk Hajema: De gemeente heeft mensen uitgenodigd na een inschatting dat zij op het kunstwerk uitkijken. Dat is voor discussie vatbaar, alle inwoners van de stad kunnen reageren. Wanneer zij hun postcode invullen kan weging van belangen plaatsvinden. Alle bewoners van de Meeuwerderbaan zijn uitgenodigd.

Elke: Haar huis kijkt uit op het GP. Er staan ook betonblokken verderop aan de overkant van het water en richting het spoor staan ook nog enkele dragers. Waarom staan die er?

Paul Kersten: Is voor de derde keer aanwezig bij een bewonerssessie. In 2024 is er over het Zuiderplantsoen en het kunstwerk uitleg gegeven aan een paar honderd mensen. Inderdaad blijven een paar kolommen staan en die worden steeds lager. Een paar van die elementen staan ook op de ontwerp-tekening. De focus in deze bijeenkomst ligt op het kunstwerk op één locatie in het plantsoen.

Naschrift gemeente: De uitnodiging zijn verstuurd naar de ca 100 adressen met uitzicht op dit hoofdobject in het verlengde van het Winschoterdiep. Dat zijn alle adressen aan het Meeuwerderbaan en een deel van de HL Wichersstraat, de adressen in en aan het Winschoterdiep tussen de Meeuwerderbaan en de Verlengde Frederikstraat en de adressen aan het Oude Winschoterdiep tot aan de Ellensmolen.

Sanne: Hoort dat er in 2024 een bespreking is geweest en heeft daar geen uitnodiging voor ontvangen. Is daarmee niet in de gelegenheid geweest om protest aan te tekenen. Heeft het vragenuurtje van de gemeenteraad bekeken en daarin is gezegd dat de stemmen van direct omwonenden op een andere manier zouden meetellen dan de overige stemmen. De wegingsfactor is toch niet vooraf bepaald? Is dit niet in strijd met het rechtzekerheidsbeginsel?

Luuk Hajema: Er is geen sprake van een verkiezing en het gaat ook niet om de meeste stemmen gelden. De gemeente wil alle geluiden horen van inwoners en de overwegingen leren kennen en deze voor leggen aan het gemeentebestuur. De gemeenteraad en het college van B&W maken uiteindelijk een keus.

Gespreksleider: Merkt op dat sommige bewoners zich niet gezien voelen.

Luuk Hajema: Begrijpt dat ook. De gemeente probeert hier goed te luisteren, het is geen verkiezing en mag ook niet zo worden beoordeeld. Denkt dat het rechtsgeldigheidsprincipe hier niet aan de orde is.

Sanne: Het is wel zo gelanceerd in de gemeenteraad. Achteraf bepalen van de waarde van een stem is fraudegevoelig. Een vreemde gang van zaken.

Luuk Hajema: Het gaat hier om een inventarisatie, peiling van meningen, argumenten en suggesties. En dat is niet waterdicht te maken.

Sanne: In de gemeenteraad is gesproken over wegingsfactor

Marieke: De wethouder heeft gezegd dat de gemeenteraad maar moest bepalen hoe zij zaken, stemmen van deelnemers, wilde wegen. Het is niet transparant.

Harm: Kijk naar de uitgangspunten van het participatieplan. De visie voor het plaatsen van kunst in het plantsoen moet opnieuw worden besproken met de buurt.

Luuk Hajema: Participatie kan op veel manieren. De gemeente informeert over het plan, vraagt inwoners naar hun mening erover en gaat afzonderlijk in gesprek met direct omwonenden.

Harm: Informatie is er genoeg, het plan is in november 2023 gepresenteerd. Aan inwoners is niet gevraagd om hun mening.

Luuk Hajema: Diverse betrokken partijen hebben aangegeven dat de informatie onvoldoende is geweest. Nu wordt gezorgd voor informatievoorziening en worden mening gepeild in het bijzonder van mensen die dichterbij wonen.

Harm: Het ontbreekt aan overleg over een visie op het ontwerp en er zijn geen meningen of wensen van Oosterpoorters opgehaald. Niemand in de Oosterpoort wenst dit ontwerp van een ontmoetingsplek met kunst van onderdelen van de ringweg.

Luuk Hajema: In de periode 2011-2014 is gesproken over een inrichtingsplan voor het Zuiderplantsoen en dat is op hoofdlijnen vastgesteld door de gemeenteraad. Het is met enthousiasme begroet door het Buurtoverleg Oosterpoort en die heeft de meningen over de inrichting van het Zuiderplantsoen gepeild op een jaarmarkt. Daarover zijn vervolgens gesprekken gevoerd ook met het Buurtoverleg Oosterpoort. De wens voor kunst in het Zuiderplantsoen is ingebracht. De verslagen zijn te vinden op de website over de Ring Zuid. Kunstenaar hebben vervolgens de opdracht gekregen voor een ontwerp met kunst en een ontmoetingsruimte. Daarna is het wat stil gevallen en zijn vooral gesprekken gevoerd achter gesloten deuren. Er zijn geen gesprekken gevoerd met de buurt.

Senko: Spreekt grote waardering uit voor de kunstenaars, voor het actiecomité en ook voor de gemeente. Het project is in een vergevorderd stadium en toch is er opnieuw de mogelijkheid om in gesprek te gaan. Wil dat zeggen omdat hij tegelijk ook "erg nijdig" is over het uitblijven van dit gesprek in de afgelopen jaren. Wat is er gebeurd tussen 2017 en 2023? Waarom is dit gesprek toen niet gevoerd?

Lorien Beijaert: Heeft in 2017 de kunstopdracht gekregen en heeft het gebied bezocht met een

kunstcommissie en met drie bewoners (waaronder de voorzitters van de Buurtoverleggen Oosterpoort en De Linie) en deze hebben feedback gegeven. Zij had de indruk dat het draagvlak groter was vanwege het overleg met de bewoners gedurende het hele traject. De ontwerpers wilden al eerder naar buiten treden met het ontwerp, dat was niet mogelijk vanwege gebondenheid aan het traject van het park.

Nicoline Wijnja: Het begin van de kunstopdracht dateert van 2017 evenals het formeren van een kunstcommissie (met drie bewoners). Een eerste ontwerp voor een balkon is uitgevoerd en uitgevoerd in de coronatijd. In die periode is ook bekendheid gegeven aan de komst van een serie ontmoetingsplekken in het Zuiderplantsoen. Daarna is er sprake geweest van uitstel en vertraging en zij begrijpt dat mensen zich overvallen hebben gevoeld.

Senko: Noemt het ontwerp een inbreuk op de openbare ruimte, daar is draagvlak voor nodig, dat wéét je.

Gespreksleider: Is er iets misgegaan?

Ruben Wiersma: Geeft uitleg over het grote infraproject van de ondertunneling van de ringweg zuid en de stad, waaraan sinds 2009 is gewerkt. Daarbij is ook gesproken met omwonenden. De resultaten daarvan zijn vastgesteld door de gemeenteraad en “vastgeniet” aan het project dat in 2014 is aanbesteed. Tijdens de aanbestedingsprocedure is eigenlijk 80% al beklonken. Het project had in 2019 afgerond moeten zijn. Maar het heeft veel langer geduurd door interne discussies over groot geld; over beton en over staal. Niet over kunst of bomen. Dat is in zo’n discussie een detail. Details over het park zijn niet naar buiten gebracht. De doorlooptijd had veel korter moeten zijn. Er was geen mogelijkheid om in gesprek te gaan en was er sprake van stilstand rond het plantsoen. Je koopt daar nu niets voor, maar dat had anders gemoeten.

Paul Kersten: Het contract wordt meestal dichtgetimmerd en het was moeilijk om naar buiten te treden, het moest op tijd klaar zijn en in de kunstcommissie waren bewoners betrokken. Het voornemen om het oude Winschoterdiep te dempen hebben we weten te voorkomen. Maar er moest ook een uitzichtpunt komen en een ontmoetingsplek. Daarvoor zijn we ook de buurt ingegaan en hebben we met bewoners gesproken. Zo is dat balletje gaan rollen. We stonden te popelen om met ons ontwerp naar buiten te gaan. Maar er waren problemen en financiële discussies, dus we konden dat niet doen, we konden niets beloven. En op het moment dat de problemen waren opgelost moest het project door. Dus het is geen onwil geweest, maar wij konden niet anders. Hij heeft begrip voor de bezwaren van de omwonenden.

Senko: Noemt het verhaal begrijpelijk, de participatie is de afgelopen jaren niet gelukt. Voorlichting is informatievoorziening, geen participatie. De Oosterpoort is druk en de openbare ruimte is vol. Bewoners hebben jarenlang uitgekeken naar de ondertunneling van de ringweg en waren teleurgesteld dat vlak voor de opening van de nieuwe weg bekend werd gemaakt dat een stuk van de weg zou blijven.

Gespreksleider: Beluistert twee zaken. De spreker is tegen het ontwerp van het kunstwerk en het participatietraject bevalt hem niet.

Senko: Het participatietraject is eigenlijk het belangrijkste. Is het mogelijk om het casco een jaar te laten staan en het kunstwerk nog niet verder vorm te geven en het Zuiderplantsoen te openen in de zomer? Hij stelt voor om een jaar te gebruiken voor het inventariseren van de wensen van bewoners in bijeenkomsten met deskundigen. Nu staat de gemeente 3-0 achter, er is veel weerstand omdat de zaken al beklonken zijn. En ook de bewoners staan met 3-0 achter. Aan alle kanten zijn er verliezers.

Gespreksleider: Het voorstel van de spreker is om het een jaar te laten staan en met elkaar in gesprek te gaan.

Senko: Weet zeker dat de ontwerpers van het kunstwerk dan met een beter voorstel komen.

Sanne: Plaatst kanttekeningen bij het aanbestedingstraject en stelt vast dat de stukken niet meer openbaar zijn. De procedure is niet openbaar geweest, verzoekt om het programma van eisen te

delen met bewoners. De buurt heeft gevraagd om groen. En daarvan is in het ontwerp geen sprake. Het uitzicht wordt knalrood, geen rustige leefomgeving.

Luuk Hajema: Weet niet of het programma van eisen openbaar is, hij doet navraag.

Naschrift gemeente: navraag wijst uit dat de aanbestedingsdocumentatie openbaar is. Het gaat om zeer omvangrijke bestanden, die al eerder zijn gepubliceerd. De gemeente stuurt deze informatie apart toe.

Greetje: Na de peiling van meningen over de inrichting van het Zuiderplantsoen door het buurtoverleg Oosterpoort op een jaarmarkt zou er een lijst moeten zijn van de meningen. Dat is een dunne basis voor participatie. Verzoekt om ook navraag te doen naar dit overzicht, bewoners hebben daar al meerdere keren om gevraagd.

Gespreksleider: Vraagt Luuk Hajema of hij de gevraagde lijst beschikbaar kan stellen.

Luuk Hajema: Weet niet of dat lukt en wijst erop dat de lijst van 2016 of 2017 is. Het is een A4 met wat onderwerpen die zijn genoemd door buurtbewoners, geen uitgebreide raadpleging. Een opsomming van onderwerpen op de lijst is onderdeel van een van de verslagen van bijeenkomsten van het Wijkplatform Zuiderplantsoen. Dit verslag is gepubliceerd op de website www.aanpakringzuid.nl.

Naschrift gemeente: De gemeente heeft deze lijst ontvangen van de toenmalige voorzitter van het Buurtoverleg Oosterpoort (Ruurd de Boer). De lijst is als bijlage toegevoegd aan dit verslag. Over de lijst heeft ook een artikel gestaan in de Oosterpoorter van oktober 2016, geschreven door Ruurd de Boer. Hij zat van 2017 tot 2024 ook in de kunstcommissie die het ontwerp voor de kunstwerken van Studio L A heeft begeleid. Verder is de lijst uitgedeeld en besproken in het Wijkplatform Zuiderplantsoen van 3 oktober 2016 en opgenomen in het verslag van het Wijkplatform van 21 november 2016.

Paulien: Sluit aan bij Senko, waardeert dat de gemeente nu werk maakt van participatie. Maar bij het kunstwerk blijft ze het gevoel van de weg houden en de rode kleur knalt je tegemoet. Bij groen zou dat misschien minder zijn.

Lorien Beijaert: Ons is gevraagd om een invulling te maken voor verschillende plekken in het park. Met aan de west- en oostkant een poort naar het plantsoen te ontwerpen. Na de ontwerpen voor het geheugenbalkon is in overleg met de kunstcommissie gekozen voor de kleur rood. Het idee is een zichtbare plek in het groene plantsoen.

Sanne: Uitgaande van het idee van rust is een uitzicht met rood geen goed idee in een woonomgeving.

Harm: De lijst met onderwerpen van de buurt over verwachtingen rond het plantsoen is wel te bedenken: ontmoeting en dergelijke, verbinding om de buurt samen te brengen. Er is nooit gezegd dat een deel van de ringweg zou moeten blijven staan. Kan zich niet vinden in de visie dat de ringweg een deel van zijn identiteit zou zijn. Dat sluit niet aan bij zijn beleving van de Oosterpoortwijk. Voor hem past het beeld van het vrouwtje Wichers bij de wijk. Niet de ringweg. En dat geldt voor veel buurtbewoners.

Gespreksleider: Neemt aan dat de ontwerpers hebben nagedacht voor wie het kunstwerk is.

Lorien Beijaert: Heeft met de kunstcommissie overleg gehad en legt uit dat de ontwerpers hebben gekeken naar de geschiedenis van het gebied. Het idee is om delen van de weg opnieuw te gebruiken.

Rob: We zijn eindelijk van de weg af en nu is er besloten om toch een stuk te laten staan. Dan kijkt hij nog steeds tegen de snelweg aan en hij was juist zo blij dat deze weg is. Hij vindt het kunstwerk lelijk.

Harm: Begrijpt het verhaal achter het kunstwerk niet, ook niet na een gesprek bij Kunstpunt. Wat heeft dat te maken met de identiteit van de wijk?

Lorien Beijaert: Het gaat om de identiteit van de weg.

Harm: Mensen voelen zich niet gehoord, zoals eerder vanavond is besproken

Nicoline Wijnja: Vraagt waar de spreker over valt.

Harm: Voelt in de buurt dat het kunstwerk onvoldoende wordt gedragen. Dit is ook niet wat mensen bedoelden toen ze vragenlijst invulden op de Jaarmarkt in 2016.

Paul Kersten: De ontwerpers zijn begonnen met een programma van eisen. Maar ze willen de stad ook mooier en beter te maken. Hij legt uit dat landschapsarchitecten de lagen uit de geschiedenis van de locatie en van de tijd (identiteit) zichtbaar willen maken. Dat begon met de vondst van zwerfkeien, bij graafwerkzaamheden. Toen zijn de ontwerpers van het park in de geschiedenis van de stad gedoken. Hij vindt het een mooi idee om daar iets van te laten zien. Dat is naar zijn idee wat je moet verstaan onder identiteit. De vestingwerken en de stadswallen wilde iedereen oorspronkelijk ook weg hebben. Tot we erachter kwamen hoe mooi die dingen kunnen zijn. In het Engelse park komen daar nu delen van terug. Zo vind ik het ook een heel mooi idee om iets van de oude snelweg te laten staan. Op de schaal van de snelweg is het misschien een speldenprikje, maar op de schaal van de dakgoot van de woningen ertegenover is het kunstwerk een groot object. Dat is de zoektocht in de dialoog die we nu voeren. De vraag is hoe en op welk formaat.

Paulien: De dialoog van de ontwerpers had met de bewoners moeten worden gevoerd en moet alsnog met de wijk worden gevoerd. Promotiefilmpjes uitbrengen is geen participatie.

Sanne: Wil niet herinnerd worden aan de snelweg.

Senko: Pas als de hele ringweg onder de grond is verdwenen is het een goed punt om ergens op het traject een betonnen monument te zetten. Geef het Zuiderplantsoen de tijd om te groeien. Want er zijn echt dingen fout gegaan naar de wijken toe. Roept nogmaals op om de tijd te nemen om hierover door te praten. Het Noorderplantsoen is ook niet van de ene dag op de andere het plantsoen geworden dat het nu is. Geef het Zuiderplantsoen de tijd om te groeien.

Ruben Wiersma: Er is iets fout gegaan in de participatie. Dat constateren we hier allemaal. Tijdens de aanbesteding zijn we verplichtingen aangegaan die niet zomaar worden opgebroken. Ontwerpers hebben daarin een bepaalde autonomie gekregen, met kwaliteitsborging door een kwaliteitsteam en een kunstcommissie en met minder ruimte voor gesprekken met inwoners. Daar is destijds voor gekozen. Dat is niet per se fout. Wat fout is gegaan is dat het veel te langer heeft geduurd.

Sanne: Als het zoveel langer heeft geduurd dan is afgesproken in de stukken is er sprake van een fout in het proces.

Ruben Wiersma: Dat is een vraag voor de evaluatie.

Senko: Benoemt dat de wijk aan het "verzakken" is, daar moet iets aan gebeuren.

Gespreksleider: Is er iemand die het wel mooi vindt en vindt dat het kunstwerk er moet komen? Zij stelt vast dat niemand reageert.

Marieke: De vraag wat mooi is of niet mooi is doet er niet toe. Het gaat om de vraag wat er fout is gegaan in het participatieproces. De belofte van de wethouders is dat het proces opnieuw gaat lopen en dat wordt ingezet op participeren. We moeten niet opgescheept zitten met iets dat al is besloten.

Gespreksleider: Heeft Luuk Hajema aan het begin van de bijeenkomst de opties horen noemen na het participatieproces.

Greetje: Luuk Hajema heeft gezegd dat een van de opties is een ander kunstwerk op deze locatie. Is een andere locatie ook een optie? Het kunstwerk is niet alleen groot, het staat ook dicht op de huizen. Een optie is ook om niet een stuk van de ringweg te gebruiken.

Luuk Hajema: Het gemeentebestuur besluit erover, hij kan zich voorstellen dat deze ingebrachte opties worden besproken en dat de locatie ruimer wordt gezien. Hij zal dat voorleggen aan het college van B&W.

Harm: Leest namens omwonende Karin, die niet aanwezig kan zijn, een tekst voor. Deze tekst is als bijlage aan dit verslag toegevoegd.

Gespreksleider: De aanwezigen hebben hun inbreng kunnen doen.

Luuk Hajema: Reageren via www.Stemvan.groningen.nl is nog mogelijk tot 9 februari 2025.

Paulien: Bij het schrijven van een reactie op www.Stemvan.groningen.nl is de melding *onbeveiligde website* zichtbaar.

Luuk Hajema: De beheerders van de website hebben verzekerd dat het een beschermde omgeving is. Hij doet opnieuw navraag.

4. Afsluiting

Gespreksleider: Wat gebeurt er met de inbreng in deze bijeenkomst?

Luuk Hajema: Van deze bijeenkomst wordt een verslag gemaakt en dat wordt naar de aanwezigen gestuurd die hun e-mailadres doorgeven. Het verslag is één reactie van de mensen die aanwezig zijn en uit dit verslag worden de bezwaren, de wensen en argumenten om het anders te doen gefilterd en samengevat. Het verslag wordt openbaar gemaakt.

Alle reacties worden verwerkt in een reactierapport. Dat wordt voorgelegd aan het college van B&W, en B&W zullen het vervolgens naar de gemeenteraad sturen. We durven hiervoor geen harde datum te noemen, maar we verwachten dat alles in juni klaar is. Dat betekent waarschijnlijk dat B&W alle informatie al eerder bekendmaken. Dit verwachten we, maar het is geen harde toezegging.

Alle schriftelijke reacties worden openbaar gemaakt, want we zullen samenvattingen maken en willen daarbij controleerbaar zijn. Dat gebeurt zonder privacygevoelige gegevens.

Buurtbewoner: Wie kunnen er bij de gegevens die je moet invullen in de vragenlijst?

Luuk Hajema: De informatie is beschermd, alleen medewerkers van de gemeente kunnen bij de gegevens.

Gespreksleider: Is er iemand die bezwaar heeft tegen het vermelden van namen in het gespreksverslag?

Aanwezigen: Alleen voornamen mogen worden genoemd in het verslag van deze bijeenkomst.

Gespreksleider: Hoopt dat de aanwezigen hebben kunnen zeggen wat zij wilden. Wordt vervolgd.

Senko: Vond het een goede bijeenkomst.

Gespreksleider: Bedankt de aanwezigen voor hun komst en sluit de bijeenkomst.

Bijlage bij gespreksverslag 1

Tekst Karin

Deze omwonende heeft gevraagd of Harm namens haar bij het overleg kon zijn. Hij heeft haar brief op deze avond voorgelezen.

Goedenavond,

Vanavond had ik graag met u in gesprek willen gaan over de invulling van kunst in het plantsoen. Helaas voel ik mij, door de schaamteloze promotiecampagne rondom het Geheugenpaviljoen, slechts een pion in een vooropgezet plan. Het lijkt erop dat van ons wordt verwacht dat we allemaal dezelfde kant op kijken - die van het Paviljoen. Ik weiger dat pionnetje te zijn en zie geen waarde in een gesprek dat zo duidelijk gestuurd is.

Als dit een eerlijk en open gesprek was geweest, waarin élle opties serieus belicht werden, had ik graag deelgenomen. Maar een eenzijdige bubbel waarin slechts één visie wordt opgedrongen, daar voel ik mij niet thuis.

Zorgen over het Geheugenpaviljoen Het Geheugenpaviljoen roept veel weerstand op bij buurtbewoners, waaronder ikzelf. Dit project, bedoeld als herinnering aan de oude zuidelijke ringweg, wordt gepresenteerd als een eerbetoon aan een 'geschiedenislaag'¹. Maar waarom zouden we een mislukte stedenbouwkundige beslissing uit de jaren 60 eren? Deze ringweg veroorzaakte jarenlang overlast en zorgde voor gezondheidsproblemen.

Hoewel het verdiepen van de weg op zichzelf een verbetering is, moeten we eerlijk zijn: de weg is niet weg. Het verkeer blijft zichtbaar en hoorbaar - slechts twintig meter verderop razen dagelijks acht rijbanen vol auto's voorbij. Met alle gevolgen van dien, vooral voor onze gezondheid. Dit is geen geschiedenis die we willen koesteren, maar een last die we nog dagelijks voelen.

Daarnaast wordt het paviljoen verkocht met aantrekkelijke beelden, waarin groen en sfeer centraal staan. Maar dit is een onvolledig beeld. In de herfst en winter een half jaar lang dus - wanneer de bladeren zijn gevallen, blijft er een troosteloos park over met enorme betonnen constructies - waaronder één van maar liefst 30 meter lang en 7 meter hoog. Dit roept eerder een gevoel van somberheid op dan inspiratie.

Een plek aan het water?

Het idee van een plek aan het water klinkt aantrekkelijk, maar in de praktijk is dit hier onmogelijk.

Het fietspad langs het water

is veel te druk om deze ruimte te gebruiken voor recreatie. Bovendien bevindt zich op slechts 50 meter afstand al een klein stadsstrandje dat uitstekend dienstdoet als recreatieve plek. Het creëren van nóg een dergelijke locatie lijkt overbodig en onpraktisch.

Kosten en onderhoud

Er wordt gezegd dat de bouwkosten zijn gedekt door fondsenwerving, maar de toekomstige onderhoudskosten worden nauwelijks benoemd. Dit wordt het grootste kunstwerk van Groningen: meer dan 100 meter lang, met een betonnen basis, een tuin en rode stalen onderdelen. De tuin op het paviljoen, inclusief een irrigatiesysteem, vergt intensief onderhoud. Dit brengt aanzienlijke kosten met zich mee, zeker in vergelijking met kleinere en subtielere kunstwerken zoals de Spijker.

Participatie en inspraak

Het participatieplan roept grote zorgen op. Hierin staat dat:

1. De door Studio LA ontwikkelde visie en door Kunstpunt goedgekeurde visie op kunst het uitgangspunt blijft voor nieuwe kunstwerken in het plantsoen.
2. Het ontwerp van het paviljoen deel moet uitmaken van het grotere ontwerp.
3. Voor wijzigingen of aanpassingen altijd overleg nodig is met de ontwerper van het Zuiderplantsoen en diens opdrachtgever.

Deze drie voorwaarden maken duidelijk dat de keuzes grotendeels in handen blijven van de ontwerpers en opdrachtgevers. Waar is dan de inspraak van ons, de bewoners? Dit voelt niet als échte participatie.

Waarom twee monumenten?

Daarnaast bestaat er al een herinnering aan de oude ringweg: het Geheugenbalkon. Waarom hebben we twee monumenten nodig die dezelfde boodschap dragen? Het zou veel logischer zijn om ons te richten op een nieuw kunstwerk dat echt schoonheid brengt, dat verbindt en dat breed draagvlak heeft.

Alternatieven en een oproep

Laten we nadenken over alternatieven, zoals de Spijker of andere subtiele kunstwerken die niet alleen esthetisch zijn, maar ook betaalbaarder en beter te onderhouden. Met minder kosten is er bovendien ruimte om meerdere

Kunstwerken te plaatsen, wat de diversiteit in het plantsoen ten goede komt.

Mijn oproep is simpel: laten we stoppen met het doordrukken van dit plan en kiezen voor een traject waarin de wensen van de buurt écht centraal staan. Dit betekent dat participatie moet beginnen met een gedeelde visie. Samenwerken en luisteren naar elkaar is essentieel om tot een oplossing te komen die breed gedragen wordt. Als er binnen de huidige visie ruimte is voor aanpassingen, laten we dat dan onafhankelijk onderzoeken. Dit kan alleen door werkelijk objectief onderzoek naar de wensen en visies van de bewoners, en niet door middel van een promotiecampagne die zichzelf presenteert als "informatievoorziening", maar in feite slechts het plan van de bedenkers probeert te legitimeren.

Tot slot vraag ik u zich te realiseren dat u als voorstanders niets heeft te verliezen mocht dit project niet doorgaan. Er zijn immers legio andere alternatieven. Voor de tegenstanders is dat helaas anders, zij en generaties erna worden nog decennialang met dit bouwwerk opgezadeld.

Laten we daarom samen streven naar een kunstwerk dat verbindt in plaats van verdeelt - een werk dat hoop en schoonheid brengt en waar we allemaal trots op kunnen zijn.

Dank u wel.

Karin

Direct omwonende Geheugenpaviljoen

Bijlage bij gespreksverslag 2

Lijst met ideeën van buurtbewoners, verzameld door het Buurtoverleg Oosterpoort op de Jaarmarkt Oosterpoort van 18 juni 2017

Wensen/ideeën Zuiderplantsoen

Op de druk bezochte Jaarmarkt in de Oosterpoort op 18 juni was het Buurtoverleg Oosterpoort (BOO) ook weer vertegenwoordigd met een kraam.

Op een groot bord konden buurtbewoners aangeven wat voor wensen/ ideeën zij hebben voor de invulling van het Zuiderplantsoen, het toekomstige gebied tussen Oosterpoort en de Linie. Dus op de deksels van de verdiept liggende nieuwe Ringweg Zuid. Voordat definitief met de ombouw wordt begonnen willen wij als buurtbewoners onze wensen laten horen, zodat daar in een vroeg stadium rekening mee gehouden kan worden.

Deze wensen en ideeën worden meegenomen in het overleg 'Wijkplatform Zuiderplantsoen'. Hierin zitten naast buurtbewoners die zich bezig willen houden met de invulling van bovenstaand gebied, leden van projectgroep aanpak Ring Zuid en de aannemer Combinatie Herepoort.

Actieve meedenkers kunnen hun ideeën altijd melden via het BOO:

(buurtoverleg@gmail.com) Hieronder een overzicht van de verzamelde wensen:

- 'Central park'-idee, om te rennen, zitten, fietsen
- Meer groen!!!!
- BBQ-tafels, (zie Kanaaleiland Utrecht)
- Afzuiging voor vervuilde lucht uit de 'gaten'
- Watertappunt
- Zwembad
- Picknicktafels
- Veel bankjes!
- De Kabelbaan
- Mooie planten met veel kleur!
- Tuin zoals bij DUO-gebouw
- Fontein, combinatie met kunstwerk
- Winschoterdiep open, met aanlegsteigers
- Fruitbomen
- Aangepaste verlichting
- Fitness toestellen
- Losloopgebiedje voor hond met afvakbakken en zakjes
- Buurttuinieren
- Groene gebieden verbinden: Zuiderpark-Sterrebas-Groenendaal-Essen en ook richting Stadspark etc.
- Waterplein
- Speeltuin
- Theater/podium/muziekkoepeel

Namens Buurtoverleg Oosterpoort

Ruurd de Boer

Bijlage 4: Samenvatting gesprek Platform GRAS

Op verzoek van de gemeente organiseerde Platform GRAS op 22 januari 2025 een gesprek tussen vier professionals op het gebied van architectuur, stedenbouw en kunst. De deelnemers waren Nicoline Wijnja (Stichting Kunstpunt Groningen, opdrachtgever voor het Geheugenpaviljoen), Arna Mačkić (beeldend kunstenaar en architect Studio L A, ontwerper van het Geheugenpaviljoen), Mieke Conijn (directeur Kunstenlab Deventer en IJsselbiënnale) en Ben van der Meer (stadsbouwmeester gemeente Groningen). Het gesprek was toegankelijk voor publiek, maar bezoekers konden er niet aan deelnemen. Van het gesprek is een podcast gemaakt. Die is te beluisteren op de [website van platform GRAS](#). Hieronder een korte samenvatting.

Nicoline Wijnja legde uit dat het toenmalige CBK in 2017 kunstcommissie heeft samengesteld, waarin de toenmalige voorzitter van het Buurtoverleg Oosterpoort een actieve rol speelde. Die had het CBK zelf benaderd met het idee voor kunst in het Zuiderplantsoen. De kunstcommissie heeft de kunstopdracht geformuleerd en begin 2018 Studio L A geselecteerd uit een lijst van mogelijke kandidaten voor de opdracht. In de kunstcommissie zat naast de voorzitter van het Buurtoverleg nog een buurtbewoner die actief was in het Buurtoverleg Oosterpoort en een bewoner van de Herewegbuurt.

Nicoline Wijnja gaf aan nog nooit te hebben meegemaakt dat een kunstopdracht zo lang (nu bijna 8 jaar) duurt. Ze heeft hier voor zichzelf een les uit getrokken: Kunstpunt had vaker en eerder moeten vertellen wat de kunstopdracht inhield, en welke invloed inwoners daarbij hebben. Met de kennis van nu kan ze zich ook voorstellen in een vergelijkbare situatie voor zo'n groot gebied als het Zuiderplantsoen in de toekomst voor deelgebieden/deelonderwerpen aparte kunstcommissies samen te stellen. Nu was er één kunstcommissie voor het gehele Zuiderplantsoen.

Arna Mačkić: merkte desgevraagd op dat het Geheugenpaviljoen wel verwijst naar het verleden, maar geen monument is. De werkwijze van Studio L A is te onderzoeken wat de geschiedenis is van een plek en die geschiedenis te gebruiken bij het ontwerp voor een kunstwerk. Studio L A probeert altijd om inwoners of gebruikers te betrekken bij haar werk. Dat was hier ook de bedoeling, maar dat is door de vertraging die optrad en door corona maar beperkt gebeurd. Ze merkt op: "Als niemand het eens is met ons plan, dan moet het er niet komen. Maar we vinden wel dat mensen de juiste informatie moeten hebben en op basis daarvan hun mening kunnen geven. Dat is in dit geval een beetje misgegaan. Niet iedereen had de juiste informatie. Nu wel: de juiste beelden, en een uitleg hoe het proces is gegaan."

Nicoline Wijnja: De suggestie wordt nu gewekt dat er alleen tegenstanders zijn van het Geheugenpaviljoen. Maar wij horen ook andere geluiden, al zijn de tegenstanders veel actiever op sociale media. En er is een heel grote groep die er neutraal in zit. Hoe ga je daarmee om?

Mieke Conijn zegt met 25 jaar ervaring met kunst in de openbare ruimte nog nooit te hebben meegemaakt wat hier in Groningen gebeurt rond dit kunstwerk. Het valt haar op dat veel mensen hun mening geven, zonder met elkaar in gesprek te gaan.

Ze merkt op zelf onderscheid te maken tussen onze opdrachten in de openbare ruimte en in wat zij noemt "collectieve ruimte". Waarbij het bij collectieve ruimte gaat om ruimte die wel openbaar is, maar zo dicht bij woningen dat het voor omwonenden voelt als eigen ruimte. In zo'n geval moet je anders omgaan met inwoners, stelt zij. En dat is niet gebeurd, door de geschetste omstandigheden. Door de vertraging die optrad kon voor de kunstopdracht niet het normale proces worden doorlopen.

Vindt het GP een sterk ontwerp. Vergelijkt het met een kunstwerk in het Waterloopbos bij Marknesse (Noordoostpolder), waar een model van een waterstaatkundig bouwwerk een geheel andere functie en invulling heeft gekregen.

Vindt dat het GP wel dicht op woningen staat. Kan zich voorstellen dat bewoners daar een mening over hebben. Aan de andere kant stelt zij: je kunt nooit iedereen tevreden stellen. Vindt het bijzonder dat de politiek heeft besloten een heel participatieproces opnieuw te doen. Dat gaat ver, omdat nu alle mogelijke uitkomsten denkbaar zijn. Ook dat er geen kunst komt, of andere kunst, bijvoorbeeld van een Groningse kunstenaar. Daarmee wordt het maken van kunst een democratisch proces. In de kunst moet je weg blijven van democratische processen. Dan komt er niets goeds uit. Je kunt een kunstwerk pas waarderen als het er is. Dat betekent niet dat je niet moet luisteren naar wat mensen vinden. Maar je moet oppassen dat er niet een gevoel ontstaat van “de meeste stemmen gelden.”

Arna Mačkić: Toen wij begonnen kwam dat voort uit een behoefte aan kunst, en uit uitgangspunten die daarvoor waren opgesteld. Daar zijn wij vanuit gegaan. Ik vind het lastig dat die behoefte aan kunst nu ook ter discussie wordt gesteld.

Mieke Conijn vindt het goed is dat er een kunstcommissie is samengesteld die wensen heeft verzameld waaraan het kunstwerk moet voldoen.

Ben van der Meer stelt dat de aandacht voor het Geheugenpaviljoen “er mag zijn.” Het proces er omheen ook, vindt hij. Maar hij hoopt wel dat het Geheugenpaviljoen er komt.

Desgevraagd gaat hij in op de rol van de stadsbouwmeester. Die heeft zorg voor hij noemt de “hygiëne van het moment”. Voorbeeld: toen de waterleiding kwam zorgde de SB ervoor dat er goede watertorens werden gebouwd. En toen het onderwijs groeide dat er goede schoolgebouwen kwamen. Noemt de voorbeeld Muloock Houwer en Siebe Jan Bouma. Wij bemoeien ons nu met andere projecten en vraagstukken, zoals de klimaatverandering.

Van der Meer doet dit samen met Michel Vandriesschen, die landschapsarchitect is. Kenmerkend voor dit moment is dat de stadsbouwmeesters zich sterk maken voor inrichting van de openbare ruimte met veel meer ruimte voor groen.

Ben van der Meer: Nederland heeft een lange geschiedenis van participatie, al sinds de jaren 60 en 70. Je doet het goed als je duidelijk aangeeft waar het om gaat in de participatie. Het gaat niet om weerstand wegnemen of een democratisch vinkje halen, of polsen wat mensen vinden van je ideeën. Waar het om gaat is dat je kennis van mensen over hun omgeving meeneemt in een goed plan.

Dat doen we bijvoorbeeld met een omgevingsplan. In de omgevingswet is het nu wettelijk vereist om aan participatie te doen. In de loop van decennia zijn er veel ongelukken gebeurd met plannen. Van der Meer merkt op dat participatie soms te ver doorschiet. Ook de manier waarop mensen reageren is soms doorgeschoten in termen van fatsoen. Het is soms bij de beesten af, stelt hij.

Het kan zijn dat mensen last hebben van uitzicht op het beton van dit kunstwerk. De vraag is hoe zwaar dat moet meewegen in het besluit zo’n kunstwerk wel of niet te laten doorgaan. Ben van der Meer doet een oproep om met fatsoen met elkaar om te gaan.

Hoe zou het dan wel moeten?

Van der Meer: Het bestuur neemt de beslissing. Het gaat daarna om de vraag hoeveel ruimte er nog is voor verandering of beïnvloeding.

Zonder een schuldige te willen aanwijzen: het GP is onderdeel van een heel groot project. De aandacht ging uit de Ring Zuid. Daarbij is veel gebeurd zoals we weten. En daarbij ging de aandacht niet uit naar dit kunstwerk. Dat had wel moeten, maar Kunstpunt heeft z'n rol niet kunnen vervullen. KP had mandaat moeten hebben, maar dat heeft het niet kunnen invullen.

Participatie is niet de heilige graal in het democratische proces. We hebben een bestuur, met een college en een Raad en dat bestuur neemt beslissingen. Dat is hier ook zo gegaan. Dat er kunst in het project is opgenomen is een dikke plus. Maar dat het bezwaar uiteindelijk terugkomt bij het college is zorgwekkend.

Ben van der Meer: Er mag af en toe best iets worden gemaakt dat choqueert.

Als er buiten die ruimte bezwaren leven zijn daar andere wegen voor.

Verwijst naar boekje van Nanke Verloo, Struikelen over participatie.

Naschrift: in de podcast heeft Ben van der Meer het per abuis over Nanke Anlo.

Ban van der Meer vindt de waarde van online raadpleging heel beperkt. "Live" ontmoetingen werken beter. Dat zullen we ook doen met de nieuwe omgevingsvisie. Waarbij de opdracht is om duidelijk aan te geven wat de kaders zijn: de uitgangspunten.

Conclusie: het gesprek met de vier professionals levert een beter begrip op van de gang van zaken rond de totstandkoming van het ontwerp voor het Geheugenpaviljoen. Het biedt echter weinig houvast voor de besluitvorming erover. Behalve misschien de opmerking van Mieke Conijn dat ze in 25 jaar nog nooit zo'n proces van participatie rond een kunstwerk heeft meegemaakt. En de stelling van Ben van der Meer dat het ontwerpen van kunst geen deel moet uitmaken van democratische besluitvorming.

Bijlage 5: Verslag CRK 30-04-2024

Commissie Ruimtelijke Kwaliteit

Gemeente Groningen

soort aanvraag	:	OVA
aanvraagnummer	:	GRN-00001381-001
ingediend	:	9-04-24
beh. medewerker	:	M. Mitkov
locatie	:	hoek Meeuwerderbaan - Winschoterdiep, thv oude ringweg, GNG, B, 12302, Groningen
onderwerp	:	het realiseren van het Geheugenpaviljoen
datum advies	:	30-04-24
adviesnummer	:	1
gebied	:	Vroeg Planmatige uitbreidingen
beschermd stadsgezicht	:	-

ADVIES

Bovengenoemde adviesaanvraag is behandeld in de vergadering van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit op woensdag 24 april 2024. De aanvraag is getoetst aan het voor de aanvraag relevante gemeentelijk beleid, dat onder andere bestaat uit de criteria voor een goede ruimtelijke ordening, de gemeentelijke welstandsnota, het gemeentelijk erfgoedbeleid en de erfgoedwet, alsmede de leidraden voor de openbare ruimte. De commissie kan u het volgende meedelen:

De commissie kan positief adviseren op de aanvraag, die onderdeel is van een reeks kunstwerken die de transformatie van de ringweg in een groenzone begeleidt en verbeeldt. Dat geldt ook de gekozen locatie, waar historische (infra)structurelementen uit twee verschillende periodes – Winschoterdiep en ringweg – elkaar raken. Dat daarbij, zoals ook eerder bij het geheugenbalkon is gebeurd, stukken van de ringweg zelf worden hergebruikt en verschillende lagen van de geschiedenis niet (zoals in het verleden vaak gebeurde) volledig worden uitgewist, acht de commissie een valide keuze. Rondom de kolommen en het wegdekdeel die blijven gehandhaafd ontstaat een plek aan het water, dat als podium, speelplek of ontmoetingsplaats kan worden gebruikt.

Voor de uitwerking wil de commissie drie vragen benoemen. De eerste is dat de kolommen die blijven staan en onderdeel van het paviljoen worden, erg gesloten en massief zijn. De commissie vraagt zich af of het mogelijk is om wat aan het gesloten karakter van de kolommen te doen, bijvoorbeeld door sparingen te maken. De tweede is dat het maaiveld van het paviljoen erg hard en stenig is; misschien dat het idee van de *stepping stones*, zoals die in het park ten opzichte van het paviljoen is voorzien, ook met groen op maaiveld kan worden onderzocht, zodat de overgang tussen park en plek wat verzacht wordt? Een laatste vraag is of de voorgestelde afgezaagde kolommen, niet beter zodanig kunnen worden behandeld dat het lijkt alsof ze afgebrokkeld zijn: *het* klassieke symbool voor vergankelijkheid.

Verder wil de commissie wijzen op het belang van een goed onderhoudsplan. Het paviljoen wordt mede gekarakteriseerd door het vele groen; het is essentieel dat dit ook met de gepresenteerde omvang en uitbundigheid wordt uitgevoerd en *onderhouden*.

De commissie hoopt u voldoende te hebben geadviseerd.

Hoogachtend,

De voorzitter,

De secretaris,

W. Smink

E.J. Dorsman

Bijlage 6: Flyer door bewoners uitgedeeld bij ingang inloopbijeenkomst

STOP HET PAVILJOEN GA VOOR GROEN!

**Kunst in het plantsoen: JA
Geheugenpaviljoen: NEE**

Geen inspraak van bewoners, geen draagvlak.
Beslis samen met bewoners, niet over onze hoofden heen!

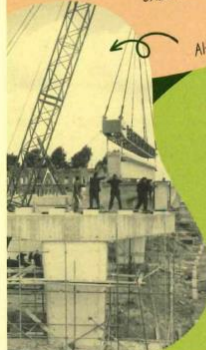
Natuur verdwijnt
Wat als de winter komt?
Groen weg, koud beton blijft

Geef binnen uw wensen aan een denk daarbij alstublieft ook aan mensen die hier dagelijks mee moeten gaan leven.

Alternatief: de nieuwe Zaayer

Alternatief: de Spijker

Voorstanders verliezen niks
Tegenstanders zijn gedupeerd
Is dat eerlijk?
Wij vinden van niet!

Oosterpoort slaat Spijker op z'n kop

Het Geheugenpaviljoen past niet bij de wensen van bewoners en de toekomstvisie van Groningen. De plannen zijn ontwikkeld zonder voldoende inspraak van de buurt en negeren duurzame en inclusieve alternatieven. In plaats van een groene ontmoetingsplek dreigt het park te veranderen in een versteende, ongezellige ruimte. Bovendien versterkt het ontwerp niet de verbinding binnen de wijk en sluit het niet aan bij de natuurlijke omgeving.

LAAT UW STEM HOREN!

BEHOUD VAN GROENE RUIMTE: GEEN EXTRA BETON, MAAR RUIMTE VOOR NATUUR EN ONTSPANNING.

ECHE INSpraak: BESLISSINGEN SAMEN MET BEWONERS, NIET OVER ONZE HOOFDEN HEEN!

DUURZAME OPLOSSINGEN: INVESTEER IN PROJECTEN DIE BIJDAGEN AAN EEN LEEFBARE STAD ZONDER HOGE ONDERHOUDSKOSTEN.

LOKALE CREATIVITEIT: BETREK LOKALE KUNSTENAARS BIJ HET ONTWERP VAN PUBLIEKE RUIMTES.

WEES EENS LIEF

dit past beter in de buurt: klein maar fijn

Bijlage 7: Flyer Kunstpunt

MEER WETEN?

Scan dan de QR-code of bel met Kunstpunt: 050 – 317 17 07. We zijn iedere woensdag in januari van 13 – 15 uur beschikbaar voor vragen.

Wij zijn ons bewust van de gemengde gevoelens over dit project. De gemeente Groningen is een participatietraject gestart. Vanaf 9 januari kun je jouw mening delen via De Stem van Groningen: stemvan.groningen.nl. Ook zijn er informatiebijeenkomsten op 23 en 24 januari in het Poortershoes.

Team Kunstpunt

KUNST.

kunstpuntgroningen.nl/geheugenpaviljoen

DIT IS HET VERHAAL ACHTER HET GEHEUGEN-PAVILJOEN

.T2MUK

kunstpuntgroningen.nl/geheugenpaviljoen

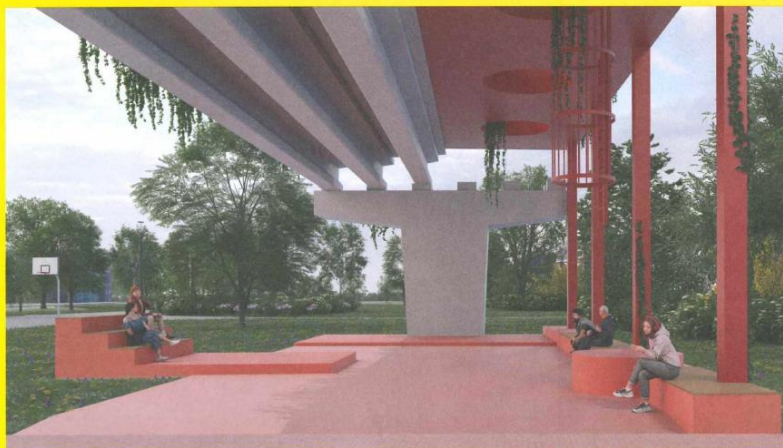
HET GEHEUGENPAVILJOEN: EEN NIEUWE INVULLING VOOR EEN HISTORISCHE PLEK

Het Geheugenpaviljoen, waarschijnlijk heb je er al iets over gehoord. In januari kun je je stem laten horen over het ontwerp. In deze flyer vertellen we je graag meer over het Geheugenpaviljoen.

Aan de rand van het Zuiderplantsoen heeft Studio L.A. (ontwerpers Lorien Beijaert en Arna Mačkić) een plek ontworpen om samen te komen en te genieten van het park: het Geheugenpaviljoen. Bewoners, een stedenbouwer van de gemeente en Aannemer Combinatie Herepoort hebben onder leiding van Kunstpunt meegedacht over de kunstopdracht.

Impressie Geheugenpaviljoen in het Zuiderplantsoen

Impressie onder het Geheugenpaviljoen

WAT IS HET GEHEUGENPAVILJOEN?

1. ONTMOETINGSPLEK EN PODIUM

Het ontwerp is gebaseerd op wensen van buurtbewoners die tijdens een jaarmarkt zijn opgehaald, zoals een podium voor optredens en activiteiten, en een plek om om samen te komen.

2. OUD EN NIEUW VERSMELTEN

Delen van de oude ringweg zoals kolommen en liggers krijgen een nieuwe functie. In de loop der jaren worden ze overgenomen door het groen van hangende planten.

3. GROEN DAK

Een ecologische daktuin met veel soorten planten trekt bijen, vlinders en vogels aan. Deze daktuin is vanwege privacy van omwonenden niet toegankelijk voor bezoekers.

4. TOEGANGSPOORT

Het Geheugenpaviljoen is onderdeel van het Zuiderplantsoen, een groene plek waar natuur, recreatie en historie samenkomen. Net als het eerste kunstwerk van Studio L.A., het Geheugenbalkon aan de westkant van het Zuiderplantsoen, is het Geheugenpaviljoen een toegangspoort voor fietsers en voetgangers.

Bijlage 8: Voorstel dichtkunst in Zuiderplantsoen

Toegezonden alternatief door buurtbewoner voor dichtkunst in het Zuiderplantsoen.

